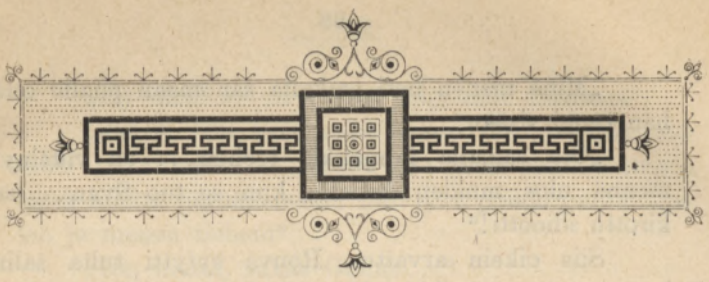

Lyhtyriita.

Maisteri Amnellin kärtyisyys oli talven kuluessa vaan kasvanut. Joka kerta kuin hän, noin k:lo 9:n aikaan illalla, tuli kotiin „kokouksesta“, saattoi jo etehisessä kuuluvista askelista päättää, oliko hän joutunut riitaan vai ei.

Tulitikkulaatikon löytäminen oli ainakin vaikea asia; mutta jos oli tapahtunut jotain, joka aivan erikoisesti pani mielen kuohumaan, silloin pudotti hän sen tavallisesti lattiaan, löi maahan kumartuessaan päänsä pimeässä johonkin terävään nurkkaan, sähäytti suustaan pitkän „s-s-saaatanan“ ja hyökkäsi sitten suorinta tietä ruokasaliin, jossa rouva särki sokeria.

„Tuletko sinä rahatoimikammarista, Gallus?“

„Josko minä tulen rahatoimikammarista? Mistäs minun sitten pitäisi tuleman?“

Johan minä sen arvasin, ajatteli rouva. Tänä iltana on syynä suuttumukseen perämies Svan; sen näkee helposti noista suurista, ylenkatseellisista liikkeistä.

„Onko ruoka valmista?

„Minä menen heti paikalla sanomaan piialle että hän tuopi sisään“.

„Ota samalla konjakkia teehen... en viitsinyt mennä ulos muiden kanssa, kun se tuo Svan... se kirottu idiootti!“

Siis oikein arvattu. Rouva sytytti tulta salin kruunuun — yksikin ehkä riittäisi — sillaikaa kun mies käveli edestakaisin lattiaa pitkin. Hän riuhtoi käsiään niinkuin ne olisivat olleet takaapäin kiinni sidotut ja hän niitä kaikin voimin olisi tahtonut saada irtaumaan.

„Apteekkarissa oli eilen piparuuttilihaa puoliseksi... minkätähden meillä on sitä niin harvoin?“

„Rakas Gallus, enhän minä tiennyt, että sinä... mutta huomenna saat kernaastikin, jos vaan tahdot“.

„Niin, tietysti, mutta mitäpäs sinä siitä välittäisit, mitä minä tahdon“.

Illallispöydässä vallitsi ensin väliaikainen äänettömyys. Vielä kävivät tosin — niskassa ja nytkähtelevissä olkapäissä — yhteentörmäyksen hyökylaineet. Mutta sitten syntyi jäykkä rauha vähää ennen lopullista mielenpurkausta. Huulet, jotka tähän asti olivat olleet uhkaavasti supussa, muuttuivat ivallisiksi ja vasemman käden kahveli kulki säälivästi tarjottimesta tarjottimeen... „mitähän tämäkin moska on olevinaan?“

Rouva ei vastannut mitään, koetti vaan kuin piilottautua teekyökin taa ja odotti — tietäen jo vanhastaan, missä järjestyksessä nämä ilmanvaihdokset hänen mielentilassaan tulisivat kehittymään.

„Saanko jo antaa teetä?

„Annahan tänne sitten — kuka perhana on painanut tulpan niin syvälle pullon suuhun, ettei sitä saa ulos sormillaan?“

„Hyvähän se on välistä tulppakin olemassa“.

„Jahah, vai niin, minä ymmärrän“ — hän naurahti pilkallisesti. — „Mutta jos vielä sinäkin rupeat tässä minua härnäilemään, niin lyön poikki pullon kaulan ja menen tieheni“.

„No, mutta, rakas Gallus . . .“

Gallus hämmenteli kärsimättömästi lasiaan ja otti siitä tutkiskelevan kulahduksen; rouva istui vielä pöydässä, vaikka oli jo lakannutkin syömästä.

„Sinähän tunnet sen perämies Svanin, sen suuren roiston . . . tässä tulee lopulta aivan hulluksi“.

„Niin, sinähän et oikein pidä hänestä“.

Katse, joka kohtasi rouvaa, oli äärettömän ylenkatseellinen: „et oikein pidä hänestä . . . en totta tosiaankaan“ — ja ikäänkuin sattumalta terästi Gallus lasiaan.

„Mutta se on niin peräti pikkukaupunkimaista . . . tiedäthän, että me aijomme laittaa neljä katulyhtyä entisten lisäksi, joista yhden pitäisi tulla tähän meidän edustalle — olisi jo aikoja sitten pitänyt tulla, vaikk'en minä käsitä, kuinka ne eivät jo ennen ole sitä keksineet. Mutta tähän sen *täytyy* tulla!“

„Sepä on hauskaa“.

„Hauskaa? Onpa toden tottakin hauskaa? Perämies Svan tahtoo sijoittaa sen oman talonsa kohdalle. Hän väittää, että sitä siellä jäälle vievän tien varressa muka tarvitaan paremmin kuin täällä . . . kun sieltä vettä noutavat. Täytyy olla pöllöä pöllömpi, voidakseen edes verrata . . .“

„Elähän nyt noin kiihoita itseäsi, Gallus“.

Kiihoita itseäsi! Vai täytyisi tässä vielä kiihoittaa itseään, kun asia jo itsessään on suoranainen loukkaus? Vai niin, vai pitäisi minun varoa lasia? . . .

eikö se ole minun oma lasini, jonka saan särkeä, niin monta kertaa kuin tahdon, jos se minua huvittaa? Mutta sen minä sanon, että perämies Svan on viekas kettu... aivan pirullinen... mies, joka pistää pitkän nenänsä joka paikkaan, tissuttelee ja tassuttelee... ja sen minä olen jo sanonut hänelle itselleenkin... vasten kuonoa. Mutta nyt on meidän tuttavuutemme lopussa ikipäiviksi. Minä en tahdo olla missään tekemisissä sen miehen kanssa. En tahdo, ja sillä hyvä! Hyvää yötä! — Ja ovi paukahti.

Kun rouva — laiha, pienikasvuinen ja viisassilmäinen nainen — koneellisesti auttoi palvelijaa astioita kokoomaan, oli hänellä hyvin aikaa ajatella uudelleen nuo kaikki vanhat, mieltä masentavat ajatukset. — Kyllähän Gallus yleensä on perinpohjin siivo mies, mutta ei hän voi vähääkään hillitä luontoaan. Eikä hänen seurapiirinsäkään ole sellainen, että olisi toivoa paranemisesta.

Tämä uusi eripuraisuus loppuu tietysti niin kuin kaikki entisetkin ovat loppuneet ja hyvähän se niin onkin. Sehän on sivuasia, mistä riita on alkanut, mutta kaikista kuvaavinta on, kuinka se on päättyvä. Kuinka kaikki tulee puolinaiseksi, kun ei kellään ole sitkeyttä pysyä itselleen uskollisena ja tulla ilman muita toimeen!

Huomenna ja ylihuomenna kulkevat Amnell ja perämies Svan tietysti toistensa sivu tervehtimättä. Tapaavat viikon kuluttua toisensa jonkun yhteisen ystävän luona, mutta eivät ole näkevinäänkään toisiaan ja häiritsevät mielialaa vhistipöydässä. Rouva näki kaiken sen ilmielävästi edessään: toiset eivät ole siitä tietävinäänkään, ei ainakaan alussa, mutta kun sitten esimerkiksi tohtori Mylläri on juonut pohjaan kolmannen lasinsa, paiskaa hän kädellään näitä verivihollisia olkapää-

hän, katsoo heihin suu suuressa hymyssä ja sanoo: „se nyt on helvetin tyhmää, että kaksi semmoista kunnon miestä kuin te molemmat eivät voi tulla keskenään toimeen niinkuin muut ihmiset. Kas niin, missä ovat lasinne?“

„Niin, mutta muistatkos, Svan, mitä sanoit minulle portin edessä?“

„Niin, mutta sinä sanoit minua ensin idiootiksi“.

„Äsh!“ — Mylläri nyökyttelee lakkaamatta päätään ja pudistelee polviaan — „eletään nyt, velikullat kuitenkin sovussa ja rauhassa!“

Entä lyhty? — Se sijoitetaan kadulle molempain talojen väliin, jossa siitä ei ole kenelläkään ei hyötyä, ei vahinkoa.

Ja rouva lukitsi sokerirasian ja pisti avaimen taskuunsa.

Mikael Lybeck.

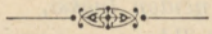

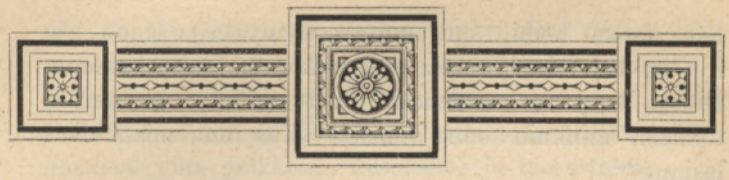

Puhtaat purjeet.

Poikana purjehdin purrella kerran
Laineilla lakkapäillä,
Silloin ma näin lumivalkeat purjeet —
Neitoni laskevan näillä.

Henkeni, lempeni sinne mun hehkui
Armahan neidon luoksi,
Mutt' oli pilkkuja purjeeni täynnä,
Niiden en tohtinut vuoksi.

Vakaasti kyllä mä vannoin silloin
Puhtaiksi purjeeni pestä,
Luo suloneitoni purjehtimasta
Ett'eivät vasta ne estä.

Silloinpa pilvehen peittyi päivyt
Vaatetta valkasemasta:
Pilkkunen myös oli neitoni purje!
Varjossa näin sen vasta.

Voi, miksi et paistanut onnen päivä?
Kaikki nyt toisin oisi:
Mullakin oisi nyt puhtahat purjeet,
Jäljellä ihanne oisi!

Eino Leino.

MULLIKKA.

Hänet oli jo monena iltana peräkkäin sulettu lehmitarhasta, koska hän muka tinki puskusille itseään vanhemman ison härän kanssa ja koska siitä syntyi alituista häiriötä rauhallisessa karjassa. Kerran oli kaatunut maitohinkkikin täysineen maahan ja se pantiin kaikki mullikan syyksi. Mutta hänen mielestään oli syy yhtä paljon sonnissakin, joka tahtoi pitää koko karjan, vanhat ja nuoret, omissa nimissään. Ei saanut mullikka yritellä laitimaisiakaan hyväilemään, kun sonni, se virallinen karjan kaitsija, jo ryntäsi aitaa vasten ja olisi ehkä siihen paikkaan musertanut, jos

eivät karjapiiat olisi tulleet korennon kanssa erottamaan ja pistäneet veräjäpuita väliin.

Mullikka seisoi nyt tarha-aidan takana, jäykkänä ja liikkumatonna. Jos ei olisi ollut niin sydämmikkö, olisi ehkä itkenytkin, itkenyt kaikkia niitä vääryyksiä, joita hän tänä kesänä oli saanut kärsiä. Viime talven oli hän vielä ollut lasten kirjoissa vasikkanavetassa. Mutta kun kevät tuli ja karja laskettiin laitumelle, korotettiin hänet täysikäisten arvoon ja siirrettiin heidän kanssaan ulkometsään. Alussa hän olikin iloissaan tästä ylennyksestä ja luuli voivansa liikkua laitumella yhtä vapaasti kuin vasikkahaassakin. Mutta sitten tulivat kuitenkin kohta nämä vastoinkäymiset ja kärsimykset ja kun lisäksi vielä sai koluta kivikoisia kankaita ja rämpiä ruokansa vetelien soiden ja rämeiden takaa . . .

Ei se olisi kuitenkaan mihinkään kuulunut, eikä olisi ehkä kivuistaankaan välittänyt, vaikka sarvia pakotti ja kylki oli hellänä, jos ei nöyryytys olisi tapahtunut kaikkien nähden, hiehojenkin, joiden herrana hän vielä viime kesänä oli ollut. Nekään eivät, ne kurjat pelkurit, enää tahtoneet tunnustaa vertaisekseen, vaan hakivat suuren sonnin suosiota. Mullikka lähti tarhaa kiertämään, koetellen vielä viimeisen kerran huomiota herättää. Hän koetteli houkuttelevasti ynyä lähinnä veräjää makaavalle lehmälle. Kun se vaan märehti eikä ollut tietävinäänkään, hotasi hän aitaa sarvillaan, noilla lyhyvillä, tukevilla jänttyröillään ja lonkutteli veräjäpuita, sonnia härnätäkseen, mutta se ei päätään kääntänyt, ei silmän luonnillakaan osoittanut häntä huomaavansa, näkyi halveksivan häntä täydellisesti ja suovan hänelle äänettömän ylenkatseensa. Ja muu karja teki samalla tavalla.

Silloin ymmärsi mullikka, että se tapahtui yhteisestä tuumasta ja että hänet lopullisesti oli päätetty asettaa ulkopuolelle aikuisten yhteiskuntaa. Liikahtamatta tuijotti hän vähän aikaa eteensä maahan ja niin siinä seistessään päätti hän kostaa ylenkatseen ylenkatseella. Hän päätti jättää koko tämän karjan, koko tämän seudun ja nämä ahtaat olot ja hakea uusia

ystäviä, uuden isänmaan ja laajemman vaikutusalan. Ehkä koittaa kerran aika, kun häntäkin vielä tarvitaan ja on niitä hiehoja muuallakin. Ja hyvästiä heittämättä käänsi hän selkänsä ja lähti. Vanha härkä, joka syrjäsilmällä kuitenkin oli seurannut hänen liikkeitään, näki hänen mennä jurrittavan karjakujaa myöten ja katoavan lepikkoon, ja ajatteli, että niinhän sitä hänkin oli saanut tehdä nuorna miesnä ollessaan.

Mullikka kulki hiljakseen jutuutellen aitovartta pitkin ja saapui kujan läpi pihaportille, johon pysähtyi. Portti oli uusi ja valkea, telkitty kuin uhalla hänen eteensä. Sarvia syhyi, olisi tehnyt mieli nostaa ylös koko tuo rakennus ja heittää se selkänsä yli kujaan. Mutta jos tulisivat sieltä taas seipäiden kanssa, usuttaisivat koiran kintuille ja nakkelisivat kivillä kylkeen. Parasta on halveksia heitäkin, parasta kostaa sillä, että tekee muualla pahojaan, niin saavat tulla jälestä noutamaan.

Vaan olla sen koiran tässä yksinään, tuumi hän mennessään, tulla sen nyt tässä tiellä terhentelemään, tuohon hän naulaisi sen riihen seinään niin, ettei karva rävähtäisi. Hän tekisi sen, tekisi sen varotukseksi kaikille, jotka häntä vainoovat. Ei siinä tullut koiraa vastaan, vaan oli riihen kupeella vanha silppuvasu kumollaan. Sille hän mörähti, seivästi sen sarviinsa, kohotti korkealle ilmaan ja rusahutti kaksin kerroin ruumenuksen nurkkaan.

Siitä sai hän luottamusta itseensä ja omiin voimiinsa, eikä olisi enää päätä painanut, vaikka olisi ollut iso härkäkin edessä. Joko kääntyisi hän takaisin? Joko odottaisi taas yön tarhaveräjällä ja alkaisi kinan uudelleen? Mutta olkoonhan nyt tällä kertaa sillään, vielähän sen huomenna tavottaa.

Hän alkoi mörähdellä mennessään, tahtoi koetella äänivarojaan, jotka päivä päivältä kasvoivat yhä suuremmiksi. Kun kaiku vastasi järven takaa, niin olisi saattanut itsekin luulla sitä oikein ison härän mörinäksi. Kyllähän hän jo *sen* puolesta olisi kyennytkin ottelemaan. Ja kyllä niskavoimainsakin puolesta. Ne olisivat aina kestäneet, niiden jännitys ei olisi milloin-

kaan lauvennut, kun vaan jalat olisivat kestäneet. Vaan vielä ne kerran nekin lakkaavat lyykistymästä, vielä ne seisovat kuin seipäät uudessa pisteaidassa. Ja silloin sitä painitaan!

Hän kyömisti niskaansa, tunsi suonien pullistuvan ja jänteiden jäykkenevän kuin yhdeksi luuksi sarvista säkeen. Tulla nyt vastaan joku kiusantekijä, tulla nyt kylän tytöt aidan takaa härnäämään, tulla nyt poikaset heristämään...

Vaan ei ketään kuulunut tulevaksi, tie oli auki niin pitkälle kuin sitä näkyi, yö oli hiljainen, kaikki nukkuivat ympärillä, eikä kuulunut muuta kuin omain kynsien napse savikolla korpitiellä, synkkäin kuusien keskessä.

Tuossa oli aita, raja-aita ja sen takaa oli kuuluvinaan jotain. Mikä se risahteli ja mikä se vilahteli sieltä? Joku seisahtui ja hän seisahtui kanssa kuulostamaan. Se oli naapurin mullikka, joka nähtävästi kulki samoilla asioilla kuin hän itsekin. Ne lähenivät molemmat aitaa, katsoa maurottivat vähän aikaa toisiaan, eivät ääntä päästäneet kumpanenkaan, mutta ymmärsivät toisensa täydellisesti.

Hän alkoi taas kulkea ja möristä kulkiessaan. Ei hän ollut vielä selvillä minnekkä menisi, mutta arveli, että tottahan jonnekkin tulen, kun tätä tietä myöten kulen. Ja kohta alkoikin kuumottaa peltoja puiden välitse. Kaksi lehmää makasi mökin pellolla, ja nyt tunsi hän ne. Hän oli niiden kanssa joskus kuleksinutkin, niillä ei ollut omituista härkää, ne eivät häntä halveksineet, vaan näyttivät aina olevan hyvillään hänen seurastaan. Nytkin ne hänet metsän rinnasta keksittyään ynähtelivät ystävällisesti ja houkutellen. Mutta mullikka ei heistä välittänyt, ne olivat kaksi vanhaa tätiä, joiden kanssa pian tuli ikävä olla. Ja pysähtymättä meni hän edelleen.

Ei, tapella piti hänen saada, olla puskusilla, voittamalla voittaa itselleen ystävä, ottaa uhalla joku toisen oma, vallottaa se oman niskansa väellä!

Ja hän käveli ja mörisi ja ammahtikin jo silloin tällöin lyhyesti ja päättävästi. Ei malttanut tietä pit-

kin kulkea, oikasi lepikkolehdon läpi yhdeltä polulta toiselle ja tuli aukealle aholle, jossa jänis kahdelle jalalle kapsahtaen häntä katseli. Hän viittasi sinne toisella sarvellaan, mörähti vähän ja jänis katosi katajikkoon.

Täällä asti ei hän ollut koskaan ennen käynyt, mutta kaikista merkeistä näki hän, että siellä oli isokarjainen talo edessäpäin. Hän nuuski maata, nuuski ilmaa ja pisti myötämäessä pieneksi hölkäksikin.

Mutta kun hän oli vähän aikaa hölkännyt, pisti hän täydeksi juoksuksi ja laski suoraa päätä tarhalle, joka oli suuren talon takana pellolla ja jossa makasi lehmikarja kuin hänen tuloaan odotellen. Ja ajattelematta sen enempi seurauksia hyökkäsi hän avonaisesta veräjästä ensimmäisen lähinnä seisovan kimppuun.

Se kääntyi päin, koetti puolustautua, mutta pelästyi ja pakeni toisten luo. Mullikka juoksi perästä, oma härkä tuli hätään, mullikka sysäsi hänet syrjään, toinen siitä kiivastui, he joutuivat polkemaan kellokasta, joka makasi savulla, astuivat savuun, josta poro pölähti ilmaan, karja pelästyi, alkoi ammua, ja talossa vielä valvottiin.

— Vieras härkä puskee Punikkia ja tappelee! huudettiin siellä ja koko talon väki ja kaksi isoa koiraa juoksi huutaen ja äyhäten häiriöntekijää pois hätyyttämään.

Mullikkaa lyötiin sekä selkään että mahaan. Kun toinen koira turvan edessä terhenteli, tinki toinen kinttuja tavottelemaan. Härkä puski ja lehmät puskivat. Hän aikoi äkäytyä tarhan nurkkaan, mutta silloin sai hän sekä seipäistä että vitsaksista semmoisen voitelun, että täytyi lähteä pakoon mistä parhaiten pääsi, aidan yli, kun ei ollut aikaa veräjätä katsella, ja laskea täyttä laukkaa tiehensä, kivien ja kalikoiden suhahdellessa ympärillä.

Kun hän tointui, tapasi hän itsensä petäjikön laidasta kanervikkokankaalta. Ei ollut täällä vieraalla maallakaan paremmat olot kuin kotonakaan. Täälläkin oli koiria ja korennoita niinkuin sielläkin.

Mutta minä en kukistu, mörähti hän. Kyllä minä vielä opetan, mörähti hän vielä toisen kerran. Ei ole vielä nahkani parkkiin pantu eikä panna. Vielä seisovat sarveni juurillaan. Ja hän mörähti kolmannen kerran, neljännen ja viidennenkin, joka kerta yhä pitemmin ja äkäsemmin. Mutta kuudennella kerralla se katkesi keskeltä ja muuttui tuimaksi, huutavaksi, kiukkuiseksi ammunnaksi, joka intohimoisena uhkauksena lähti laaksoja ja kukkuloita kiertämään, joka kulki järvien ja

soiden poikki kaukaisiin kyliin ja ilmoitti kaikelle maailmalle mullikan hillittömän, leppymättömän vihan ... ja saattoi kaikki syylliset vapisemaan.

Niin ainakin otaksui mullikka itse, ja kun hän näki suuren mustan kannon edessään, joka nähtävästi tökötti siinä vaan hänen kiusallaan, niin kyömisti hän niskansa ja hyökkäsi kaikkien kostotuumainsa painolla sen kimppuun. Se keikahti kumoon, multa pölähti korkealle ilmaan ja juuret sinkoilivat katketessaan kauvas ympärille. Ja vielä toisen kerran karkasi mullikka eteenpäin, iski sarvensa, nuo lyhyet, tukevat jänttyränsä, syvälle mäkeen ja nakkasi kokonaisen mättään ylös ilmaan, nakkasi yhden, nakkasi kaksi ja kolmekin, niin että maa pölisi pilvenä hänen kupeillaan.

Mutta sitten hän rauhottui, ei viitsinyt enää, oli vakuutettu siitä, että oli voittanut ja kiusansa kostanut ... uuvuttikin vähän ... hän siirtyi vähän syrjään, pudisti mullan selästään ja paneutui pehmoselle mättäälle märehtimään.

Juhani Aho.

Enkelin matka.

(Kirj. Arvid Järnefelt.)

Me enkelit, jotka elämme loppumattomissa avaruuksissa, — me olemme vapaat olennot.

Sillä me noudatamme kaikessa Jumalan tahtoa, ja se, joka niin tekee, hän on vapaa. Me teemme mitä me tahdomme.

Saamme esimerkiksi luoda uusia tähtiä omien ihanteittemme mukaan, joka onkin useiden enkelien — ja myöskin minun — lempiaatteita.

Tämän lopullisen tarkoituksen saavuttamiseksi on meidän alituisesti palveleminen, hoitaminen ja tutkiminen avaruuksien tähtiä. Semmoinen palveleminen on välttämätön siksi että oppisimme tuntemaan eri tähtien sisällistä elämää, — ettemme tyytyisi niitä ainoastaan pintapuolisesti ihailemaan ja hemmottelemaan. Monet tähdet ovat nimittäin väriltään niin ihania ja herättävät niin lämmintä sääliä yrityksissään pujotella eteenpäin suurten aurinkokuntain keskuudessa, että me kiinnymme helposti niiden ulkonaiseen

olemukseen, ja unohdamme tunkeutua kunkin tähden sisälliseen henkeen, pyrkiäksemme ymmärtämään sen elämää semmoisena kuin se on siellä sen omassa itsessä. Ainoastaan näin me opimme rakastamaan tähtiä. Se on näet rakkaus, joka juuri on Jumalan tahto ja joka sitten synnyttää vapautemme.

Tavallisesti harjoitamme näitä opintoja niin, että tutkimme jotakin erityistä aurinkokuntaa siirtyen tähdestä tähteen.

Mutta minä olin saanut loppuun suoritetuksi niin sanotun „sinisen“ aurinkokunnan kaikki tähdet ja olin jo ryhtynyt erästä ihan toista tähtiryhmää tarkastamaan. Liitelin sinne aika ajoin. Se on loppumattomien matkojen takana.

Tämä sikerö ei ole kovin suuri. Sitä sanomme „värittömäksi aurinkokunnaksi“, siitä syystä että sen ainoan auringon valo on kokoonpantu useista eri väreistä, jotka toisiinsa sekoittuneina antavat omituisen värittömyyden itse valolle.

Jo siitäkin syystä on sen ympärillä olevia tähtiä vaikea oppia rakastamaan. Sillä meidän enkelien sydäntä, kuten jo sanoin, viehättää aina ensin tähden värivivahdus, josta päätämme sen tunnusluonteen.

Mutta minä aivan hämmästyin sitä, minkä sain nähdä.

Otin tarkastellakseni erään tähden aivan lähellä mainittua aurinkoa. Liitelin edestakasin pitkin tähden pintaa, kuten aina on tapani, saadakseni ensin oikean yleiskäsityksen. Minä olin tullut varjon puolelle, niin että pimeys vallitsi joka paikassa ympärilläni. — Aina tahdon ensin tutustua pimeään puoleen, sillä valopuolta on paljoa helpompi rakastaa. — Paksu ilmakehä, joka tähteä ympäröitsi, oli kovassa liikkeessä, ajeli levottomia sumupilviä edellään. Joskus, kun sattui aukko näihin sumupilviin, lankesi ylhäältä omituinen heijastusvalo alas pinnalle. Minä huomasin, että se tuli auringon kirkastamasta taivaankappaleesta, joka oli aivan lähellä tähteä. Ja aina kun sen haaveellinen valaistus pääsi esille, hurmautui minun mieleni siitä mitä näin.

Ääretön humiseva meri oli ihan allani. Sen suunnattomat aallot vyöryivät rauhallisina eteenpäin minne ilmakehä liikkui. Helminä leikki heijastus sen taitteissa, välkkyen, kimmeltäen, loihtien esille värejä, joita en olisi aavistanut täällä näkeväni. Huomasin aaltojen keskellä pienen merenpohjasta kohoavan kallion ja näin, kuinka ne nousivat koko voimallaan sitä vastaan, nousivat musertamaan sitä allensa, aukasivat kitansa, päänsä kaaristivat nielläkseen mitättömän vastustajan. Ja minä näin niiden vaan viskaavan korkealle ilmaan vaahtonsa, sillä sitten ne pärskähtivat pirstaleiksi, murtuivat ja vihasta sihisten voimattomina vaipuivat alas. Mutta rauhallisena ja liikkumattomana näyttäytyi jälleen kallio. Vesi virtasi kiiruusti alas sen laelta ja tuhannet kimallukset välkähtelivät sen monitaitteisilla kupeilla.

Tunsin että minä voisin — — niin, että minä nyt jo olin rakastunut, — rakastunut tuohon kallioon, joka nurkumatta, liikahtamatta, ikuisesti otti vastaan aaltoja, — rakastunut aaltoihin, jotka nousivat ja laskivat ja vyöryivät nopeasti kuin pakoon toinen toisensa edellä, — rakastunut kimalluksiin veden pienillä pintasilla, — rakastunut siihen ääneen, jonka kuulin kallion luota, kun suuret aallot sen hetkeksi jättivät rauhaan, siihen omituisen levolliseen, sovittavaan lotinaan, joka seurasi rajuja hyrskähdyksiä ja täytti niiden väliajat.

Ihastuksissani minä lensin eteenpäin. Tahdoin pian päästä valon puolelle tätä tähteä. Sillä jos sen varjopuoli oli minua voinut näin miellyttää, niin mitä minua odottikaan siellä, missä aurinko tähteä valaisi!

En tarvinnut kauvan lentää, ennenkuin jo näin auringon nousevan merenpinnasta. Sumupilvet ruskottuivat. Koko taivas kaariutui kuin tuliahjoksi sen ympärille. Ja vihdoin, kun se erkani ylemmäksi pinnasta, näin mannermaata merien keskellä.

Ihastukseni oli rajaton.

Värittömyyttäkö olin valittanut? Mikä suuri erehdys se oli! Näin kaikki värit edustetuiksi täällä. Hallitsevana oli viheriä, — minun lempivärini.

Suuret alat olivat vaan yhtä viheriätä. Mutta tuhansissa eri vivahduksissa; missä tummempaa, missä helakampaa. Ja kun kauvas katsoi, niin saattoi tuo viheriä muuttua yhä sinisemmäksi, ensin tumman siniseksi, sitten yhä vaaleammaksi — yhä, yhä vaaleammaksi, kunnes vihdoin yhtyi taivaan väreihin.

Ja kun minä sitten laskeuduin alemmas ja saavuin korkean vuoren huipulle, näin minä, että tuo suunnaton viheriä ala, jota ensin olin luullut yhdeksi kokonaiseksi liikkumattomaksi aineeksi, että se oli — kasvullisuutta.

Riemastus riehahti rinnassani. Siis vapauden alkua, elämää! Avaruuksien enkelit eivät aavistaneet, mitä aarteita minä olin löytänyt.

Laskeusin huimaavaa vauhtia alas laaksoihin, missä näin helakampaa viheriää. Paikka, johon näin tulin, oli täynnänsä kukkia; mitkä keltasia, mitkä sinisiä, mitkä punasia.

Minä vajouduin hurmautuneena alas ja uppousin vyötäisiä myöten niiden keskelle. Räpyttelin kumminkin siivilläni ilmaan, etten olisi mitään alleni musertanut.

Ja niin aloin ensimmäisen tutkimukseni.

Minun oli saaminen selkoa, mimmoinen oli se vapaus, jota nämä tähden olennot nauttivat. Se oli vaikeampaa kuin luulinkaan. Tiesinhän minä, että vapaus riippuu rakkauden määrästä. Mutta minun oli mahdoton ymmärtää, mitä nuo värilliset olennot osasivat rakastaa, mitä ne palvelivat, missä asioissa ne osasivat täyttää Jumalan tahtoa. Näin, että ne liikkuivat. Mutta se ei ollut heidän omaa voimaansa. Se oli tuuli.

Melkein surullisena minä nousin heidän keskeltänsä. Levitin siipeni ja viimeisen kerran hyväilläkseni kukkia pyhkäsin kevyesti niiden päitä. Ne nuokahtivat minulle pitkin koko ketoa, ja jäivät vielä heilumaan, kun minä jo käänsin katseeni muuanne.

Minä olen niin herkkä ja niin pian joudun epätoivoon. Jumala on usein huomauttanut minua tästä asiasta.

Päätin sittenkin jatkaa tutkimuksiani ja olin juuri aikeessa liitää pienen mäen huipulle, kun sen rinteeltä omituinen ääni herätti uteliaisuuteni. Ensin kuulin niinkuin joku olisi pannut hyvin nenäänsä: möö-öö-öö. — Vaan tuskin olin päässyt hämmästyksestäni, kun jo kuulin toisellaisen äänen: amuu, amuu, amuu, — aivan kuin hengen hädässä.

Minä sinne. Nyt minua tarvitaan, — ajattelin innoissani.

Mutta paikalle saavuttuani ei ollutkaan enää kysymys mistään hädästä. Näin nurmella vastasyntyneen ja hänen emonsa, joka sitä nuoli ja hoiteli. Ympärillä näin suuren joukon rauhallisia olentoja, jotka kummallisella pitkänlaisella kielellään kiertelivät suuhunsa rehevää nurmikkoa.

Ja nämät osasivat liikkua. Näin kohta, ettei se ollut tuuli, vaan heissä asuva sisällinen voima. Selvä oli siis, että heillä oli elämää ja vapautta.

Minä päätin käyttää kaikki voimani päästäkseni perille siitä, minkä laatuinen se elämä ja se vapaus oli, jota he nauttivat. Ja lähtökohdakseni otin tuon vanhan, kaikissa avaruuksissa paikkansa pitävän perusajatuksen: vapaus voi olla vaan siellä, missä on rakkautta.

Huomasin heti, että he paitsi itseänsä voivat kyllä rakastaa ja palvella heidän ulkopuolellansakin olevia olentoja, mutta ainoastaan semmoisia, joita tunsivat välittömästi omikseen. Minä olin yhdeltä puolen ihan liikutettu, kun näin, millä alttiilla huolella emo hoiteli vastasyntynyttä. Mutta heti sen jälkeen näin saman emon puskevan kumoon pienen heikkojalkaisen vasikan, joka ei ollut hänen omansa. — Sitten näin kauvempana laumassa seuraavan tapauksen. Kaksi elukkaa seisoi vieretysten ja toinen nuoli toisen kaulaa. Tämä nautti hyvästä teosta niin, että pani silmänsä umpeen ja lakkasi märehtimästä. Jonkun ajan kuluttua asettui se, joka oli nuollut, toisen eteen ja tahtoi, että häntä nyt vuorostaan nuoltaisiin. Mutta toinen ei viitsinyt. Silloin se suuttui ja puski toista kylkeen. Tämä ei uskaltanut kostaa suuremmalle, vaan kääntyi ympä-

rinsä ja puski nyt vuorostaan ihan viatonta nuorta mullikkaa, joka säikähtyen hyppäsi syrjään ja vioitti jalkansa terävään kiveen. Enkä minä huomannut säälin merkkiäkään pahantekijän kasvoissa. Se rauhoittui, pani silmänsä puoleksi umpeen ja alkoi taas märehtiä, sillaikaa kuin mullikka parka sai paraan kykynsä mukaan nuolla haavansa.

Tästä tein sen johtopäätöksen, että he rakastavat vaan sen nautinnon vuoksi, jonka tämä rakkaus omiinsa heille tuottaa, ja että he palvelevat toisiansa vaan vastapalveluksien vuoksi. He rakastavat siis itsekkäisistä syistä. Näin ollen he noudattavat omaa tahtoansa, eikä Jumalan, jota he nähtävästi eivät vielä tunnekkaan.

Mutta kuinka he voisivat olla vapaita olentoja, jos he noudattavat omaa tahtoansa?

Olisiko heidän vapautensa jollakin lailla rajoitettu?

Vapaus rajoitettu?! Sehän on jotain mahdottomuutta. Vapauden rinnalla ei voi puhua rajoituksesta. Joko täysi vapaus tai ei mitään vapautta. Heillä ei ole vapautta!

Niin puhui minulle järkeni.

Mutta nänhän minä selvästi, että asianlaita oli toinen. Näinhän minä heidän vapaasti kävelevän, kulkevan minne tahansa, hyppivän, iloitsevan. Ja tiedänhän minä, että maailmain ja avaruuksien koko salaisuus onkin se Jumalan ihmetyö, jonka mukaan vapauden siemen voi asua keskellä vapaudettomuutta, — että vapaus kasvaa ja kehittyy vapaudettomuudesta, ja tekee kuolleesta elävän. Minun täytyy uskoa, että niin on, huolimatta järjestäni, joka näkee siinä ristiriitaisuutta.

Heillä siis on vapaus. Heille on annettu kaikki välikappaleet, joilla he voivat toteuttaa tahtoansa. Heillä on jalat, joilla voivat liikkua mukavasti ja mielensä mukaisesti, ja heillä on sarvetkin, joilla voivat puskea toisiansa, koska he kerran sitäkin näkyvät tahtovan.

Mutta juuri se asia, että he näin tahtovat toteuttaa vaan omaa tahtoansa, vaikuttaa, että he tulevat itse rajoittaneeksi oman vapautensa. Sillä omaa tahtoansa seuraten he tahtovat niin perin vähäpätöisiä ja mitättömiä asioita, tahtovat vaan omien mielihalujensa tyydyttämistä. Ja kun he näin omia mielihalujansa seuraavat, niin ei heillä voi juuri ollakkaan muita vaikuttimia kuin joku tuuheampi ruohotukko tai mehevämpi sieni, tai mikä muu tahansa, joka tuottaa tyydytystä. He siis voivat vapaasti toteuttaa tahtonsa, mutta he raukat eivät ymmärrä tahtoa! Eivät ymmärrä tahtoa vapaasti, se on, rakkaudesta toisiinsa.

Kun siinä leijalin ja tarkastelin, tunsin samassa niinkuin vettä olisi vihmonut kasvoilleni, — hienoa usvaa. Minä katsahdin ylös ja samassa kävi olentoni läpi valtava hurmaus. Minä näin sumupilvien keskellä yli koko taivaan ulottuvan, pyöristyvän kaaren, joka ikäänkuin tahtoi sulkea kehäänsä tämän tähden. Siinä olivat kaikki värit — järjestyksessä, toinen toisensa vieressä, eri säikeinä pitkin koko rengasta. Tunsinhan minä tuon ihanan taivaankaaren. Se meille puhuu Jumalan läsnäolosta, milloin sen näemme. Ja kun minä olin lentänyt niin äärettömiä matkoja, tullut tähän syrjäiseen aurinkokuntaan ja löytänyt tämän yksinäisen tähden, — ja kun minä täälläkin näin tuon saman kaaren, niin minun sielussani värähti niin oudosti, niin lämpimästi, ihan kuin olisin täälläkin ollut kotona, kuin juuri tämä tähti olisikin ollut minun ja Jumalan ja koko taivaan lempitähti.

— —

Ja samassa minä sain ikäänkuin lähemmän selityksen kaikkeen.

Yhtäkkiä näin aivan allani, maassa, pitkien ruoholehtien keskellä nukkuvan olennon, joka oli monessa suhteessa erilainen kuin tähän asti näkemäni, — ja niin ihmeen ihana, että sydämmeni tahtoi taintua, ja minun ihan piti panna silmäni hetkeksi kiinni.

Keltaiset kiharat olivat hänen kasvojensa ympärillä. Ja hänen kaunista ruumistansa peittivät jonkinlaiset ryysyt, nähtävästi senvuoksi, ettei aurinko

liiaksi lämmittäisi. Pieni sauva oli hänen vieressään ja tuohitorvi, ja sitten leipäpalanen, josta päivä oli voin sulattanut.

Hän näytti juuri heräävän. Kenties oli pilvistä satanut vettä hänenkin päällensä. Unisena hän hieroi silmiänsä ja katseli sitten tutkivasti joka suunnalle. Nousi seisaalleen. Mutta ei sekään riittänyt. Kiipesi suurelle kivelle, kohosi siellä varpailleen, ja varjostaen silmiänsä yhä tarkasteli ympärilleen.

Sitten hän puhalsi torveensa pitkän äänen, joka kaikui vuorissa ja notkelmissa ja johon kuului vastaukseksi ammuntaa ja mölinää joka suunnalta. Mutta varmaan hän ei kuullut kaikkien ääntä, koska hän soitti uudestaan ja taas kuunteli henkeänsä pidättäen. Hänen kasvoissaan ilmeni yhä suurempi huolestuminen. Hän hyppäsi alas kiveltä ja juoksi melkein koko lauman ympäri, joka oli hajaantunut laajalle alalle. Minä tiesin kuitenkin että yhden pienen mullikan hän oli jättänyt kierroksensa ulkopuolelle, sillä tämä oli eksynyt muista kauvas syrjään. Ja nyt arvasin, että juuri tätä hän kaipasi ja haki. Ja että juuri tämän tähden hän oli niin huolestunut.

Minun sydämmeni alkoi taas sykkiä riemusta.

Hän, — tuo kaunis sinisilmäinen olento siis rakastaa noita toisia olentoja, jotka ovat ihan erilaisia. Hän nähtävästi hoitaa ja paimentaa niitä. Hän hakee hakemistaan, hän läähättää väsymyksestä. Eikä huoli siitä, että kaikki muut ovat tallella; sitä yhtä hukkaan joutunutta hänen vaan täytyy etsiä, sitä ainoata poloista, joka on muista eksynyt ja toivotonna hakee pelastustaan . . .

Nyt käsitin, miksi olin taivaankaaren nähnyt:

Tässä tähdessä on olentoja, jotka ymmärtävät Jumalan tahdon: rakastavat muita olentoja, hoitavat ja korjaavat niitä pienimpiä . . .

Tässä tähdessä on olentoja, jotka ymmärtävät tahtoa Jumalan tahtoa, ja ovat siis vapaat.

— —

Hän haki niin kauvan eksynyttä, että se paikka, jossa olimme, alkoi jo kääntyä poispäin auringosta,

varjon puolelle. Ja mitä kauvemmas aika kului sitä enemmän minä ihmettelin hänen väsymättömyyttään, hänen rakkautensa sitkeyttä. Norojen halki, tiheimpien risukkojen läpi, louhikkojen kautta hän samosi eteenpäin; eikä hän näyttänyt huomaavankaan, että hänen jalkansa olivat rikkoutuneet ja hänen kasvonsa riipsiytyneet verille.

Vihdoin minun kävi niin sääliksi, että päätin auttaa häntä. Lentelin hänen editsensä ja taittelin missä ruohon varsia missä lehtipuiden matalimpia oksia, ja hän alkoikin pian seurata minun viittoomaani tietä. Kun hän jo lähestyi kadonnutta, lensin minä elukan luo ja istuin ihan sen viereen, valkorunkoisen puun oksalle. Tahdoin nauttia minäkin hänen onnestaan, kun hän löytäisi.

Hän huomasi jo kaukaa elukan. Hän pysähtyi paikalla juoksussaan, hänen päänsä vavahti ja silmät suurenivat. Mutta sitten hän vitkastelematta taittoi itselleen sujuvan ruoskan ja ryntäsi raivokkaana elukan luo. Ja löi sitä niin, että se huolimatta nääntymyksestään syöksyi hurjistuneena eteenpäin — — —

He katosivat näkyvistäni.

— —

Minä istuin kauvan valkorunkoisen puun oksalla. Olin ajatellut siirtyä toiseen tähteen, koska luulin, että jo muka ymmärsin tämän. Mutta nyt näin, että minun piti vielä jäädä.

Vähän alakuloisena minä kohousin ylemmäksi ja liitelin tietämättä minne puiden latvain tasalla, varpaillani hipaisten sitä tai tuota niistä. — Olin joutunut taas kokonaan varjon puolelle. Tähtien ääretön joukko tuikki esille avaruuksista ja sytytti minun mieleeni palavan kaipauksen. Ihankuin en olisikaan ollut kotonani täällä, ihankuin olisin vaan pyrkinyt tuonne, tuonne tähtien parveen, joista moni oli minulle niin tuttu ja niin ystävällisesti vilkkui äärettömästä kaukaisuudestaan.

Mutta minä tiesin, että tuo kodittomuuden tunne ei todistanut muuta kuin minun oman rakkauteni puut-

teellisuutta. Meidän enkelien täytyy tuntea kodiksi kaikkea Jumalan luomaa.

Rohkasin mieleni ja lensin toiselle puolelle tähteä, niin että juuri näin auringon reunaa, joka vaan heikósti valasi maanpintaa allani. — Pysyin korkealla ilmakehässä, samalla paikalla, ja annoin tähden hiljaa kiertää ympäri silmieni edessä. Näin, kuinka pimeän puolelta vaihtelevia seutuja nousi auringon puolelle. Näin, kuinka ne ensin häämöittivät epäselvinä, kuinka ne sitten vähitellen alkoivat punertaa, kirkastuivat yhä enemmän ja vihdoin kokonaan valkenivat. — Erittäinkin kääntyi sitten huomioni erääseen kohtaan, jonka näin kiiltävän esille hyvin kaukaa pimeästä. Tai se oli oikeastaan jokin epämääräinen, harmaan kirjava pinta ala, jossa loistivat erityiset kohdat. Vihdoin minä olin eroittavinani jonkinlaisia tornia sieltä, ja ne kiiltävät paikat ne olivat näiden tornien kupukattoja. Yhä kirkastuva kuva avautui silmieni eteen. Auringon punaset säteet välkkyivät ja heijastelivat tuhansissa lasipinnoissa, lukemattomat rakennukset nostivat harjojansa korkeuteen, ja niitten laelta kohosi hiljaa punertavia savupatsaita suoraan ilmaan. Kaikki oli peittyneenä jonkinlaiseen harmaaseen sumuun; oliko se sitten rakennusten väri vai savua, en vielä erottanut. Kun sitten näin sen lähestyvän, lensin minä vähän alemmas. Ja jo heti arvasin, mitä tämä oli. Näin keskellä noita suuria rakennuksia ristiin rastiin käyviä suoria teitä, jotka olivat kivellä lasketut. Näillä teillä alkoi tuntua liikettä. Pieniä mustia pilkkuja vilisi edestakasin ja kuului kaikellaista melua, joka vähitellen yhä vilkastui ja koveni. Näytti kuin olisi juuri herätty elämään ja puuhiin. Milloin kuului pääänenä omituista ratinaa, johon sekottui kellon kilistyksiä ja vihellyksiä, milloin voitti muut äänet heläjävä pauke niinkuin olisi metallia taottu vastakkain. Ja kaikki tämä kasvoi kasvamistaan, yhä voimakkaammaksi ja elävämmäksi.

Laskeuttuani ihan alas minä näin minulle jo tuttuja olentoja. Mutta täällä ne esiintyivät elämässä keskenänsä.

Ja minun täytyi taas innostua havaintoihini kohta ensi silmäyksestä.

Kaikki oli tässä yhteiselämässä perustettu keskinäiselle palvelukselle. He rakastivat toisiansa melkein rajattomasti, eikä heidän palvelusintonsa näyttänyt voivan koskaan laimeta. Muutamat tapaukset tarttuivat erityisesti mieleeni. Näin esimerkiksi pitkän rivin ajomiehiä seisovan toimetonna hevosineen torilla. Torin kulmaan esiintyi pienehkö mies ja vihelsi heikosti pari kertaa. Ääretön meteli syntyi ajurien kesken. Heistä tahtoi jokainen ennättää ensimmäisenä pienen miehen luo ja päästä häntä ajolla palvelemaan. Kuten luulin huomanneeni oli hänellä toinen jalka toista lyhyempi, ja otaksuin että he senvuoksi niin tahtoivatkin häntä auttaa. Mutta kaikissa tapauksissa: kuinka ylevä piirre heidän luonteessaan oli tuo halu *kilpailla* siitä, kuka heistä voisi paraiten palvella! — Ja kaikkialla näin saman ilmiön. Työhön tarjouttiin kilvan. Raskaitten kuormain ajajat tarttuivat omin käsin pyörään missä juhta ei jaksanut. Voidakseen tehdä niin suurta hyötyä kuin suinkin, he eivät säälineet elukoita. Ei mikään yksityinen uhraus ollut heistä liian suuri, kun oli kysymys yleisestä edusta. Tämän minä erittäinkin havaitsin eräässä työpajassa, jossa oli työntekijöitä satamäärin. Useat heistä olivat jo vanhoja miehiä, jotka koko ikänsä olivat samassa paikassa työskennelleet. Ja mikä heidän työnsä oli! Alituisesti sama liikahdus toiselta jalalta toiselle, jonkun pyörän kääntäminen, sitten hihnaremmin siirtäminen, pieni reikä rautapalaseen, rautapalanen pois, toinen rautapalanen, taas liikahdus toiselta jalalta toiselle, sitten taas pyörä, hihnaremmi, rautapalanen, ja niin edespäin. He olivat hyvin käteviä siinä mitä tekivät, ja ennättivät paljon. Ja sehän oli heille pääasia. Mitä he siitä että kaikki heidän muut mahdolliset taipumuksensa, ajatuskykynsä, sielunvoimansa sillä aikaa kuivettuivat! Heistä tuli sukkela ja varma kone, jommoisia muut ihmiset tarvitsivat. Ja he olivat yleishyvän vuoksi siis valmiit luopumaan kalliimmasta mitä heillä oli. — Pujahdin erään lääkärin vas-

taanottohuoneeseen, jonne näin paljon joukkoa menevän. Huone oli täpö täynnä odottavia. En voinut ymmärtää, kuinka hän ennättäisi kaikilta kysellä ja kaikille neuvonsa antaa. Kuvailin, että hän kauhistuisi tätä väen paljoutta. Mutta kun hän pisti päänsä ovenrakoon ja katsahti odotussaliin, levisi tyytyväisyyden myhäys hänen kasvoihinsa. Hän oli silminnähtävästi ilonen. Ilonen siitä, että hänellä oli niin paljon työtä edessään! Että hänellä oli niin paljon tilaisuutta hyödyttää ja auttaa! — Mutta merkillisin tapaus oli mielestäni seuraava: Eräs äiti, jolla oli hyvin voipa lapsi ja joka sitä imetti mitä paraimmalla maidolla, alkoi yhtäkkiä vieroittaa lasta rinnoiltaan. Ajattelin jo, että hän sitä tekee itsekkäästä halusta vapautuakseen vaikeasta velvollisuudesta. Mutta kuinka tulinkaan liikutetuksi, kun ymmärsin asian oikean laidan! Hän hylkäsi oman hyvin voivan lapsensa ja alkoi imettää vieraan äidin lasta, joka oli heikko ja kivuloinen ja jota sen oma äiti ei voinut imettää!

Nämät olennot olivat siis vapaat. He eivät noudattaneet omaa tahtoansa, vaan Jumalan, rakastaen ja palvellen toisiansa.

Kuitenkin minun täytyy tunnustaa odottaneeni, että he olisivat yhteisin voimin saaneet aikaan enemmän. Heidän laitoksensa olivat kyllä hyvät, komeat, viisaasti rakennetut. Mutta juuri se, että he näyttivät niin järkeviltä ja kekseliäiltä, se antoikin minulle syytä odottaa, että he, ollen vapaita menettelemään järkensä mukaisesti, olisivat edistyneet pitemmälle kuin olivat.

Toinen seikka, jota suorastaan en ymmärtänyt ja joka minusta soti heidän omaakin järkeänsä vastaan, se oli se, että heidän joukossaan oli semmoisia, jotka kärsivät kaikellaista puutetta, jopa nälkääkin. Kaikilla näytti nimittäin olevan semmoinen kiire, ettei kukaan ennättänyt heitä ajattelemaan. Ja kun minä seurasin niitä, joilla oli semmoinen kiire, niin riensivät he kaikki toimiin, jotka minun mielestäni olisi hyvin voitu lykätä tuonnemmaksi, siksi kuin ensin oli kaikille hankittu syötävää, vaatetusta ja suojaa. Mikä kiirehti torttuja paistamaan, jotka sitten jaettiin kyl-

läisille ihmisille; mikä riensi silkkiä ja samettia ompelemaan; mikä kiipesi telineille suuren palatsin kupeelle ja alkoi muurata sen monimutkaisia koristeita. Ja mitä kauvemmin minä tarkastelin, sitä suuremmaksi kasvoi kummastukseni, sitä varmemmin tulin siihen omituiseen päätökseen, että he mieluummin palvelivat niitä, jotka jo näyttivät saaneen osansa, jotka olivat kylläisiä, muutamat ihan lihavuuteen asti. Näiden tarpeita tutkittiin mitä huolellisimmin, että vaan olisi löydetty jokukin tarve, jota olisi vielä voinut palvella. Näin suuria tehtaita, joissa ei valmistettu muuta kuin esineitä mitä kaukaisimpia ja keksityimpiä tarpeita varten. Näin äärettömiä työpajoja, joissa suurimmalla vaivalla ja työtä säästämättä valmistettiin hienoja viinejä, jotka sitten tuotiin jo ennestäänkin herkullisille pöydille. He tahtoivat ikäänkuin kaikin tavoin jalostaa muutamia joukostaan, hoitivat niitä, syöttivät valituimmalla ruualla ja tarjosivat mitä monipuolisinta henkistä nautintoa. Ja he saivatkin näin syntymään mitä kauniimpia olentoja. Iho oli niillä sileä ja valkoinen, kasvot hienostuneet, koko ruumis suhteellinen ja notkealiikkeinen. Niitä katseli ihan ihaellakseen. Mutta he itse, kuinka väsymättä, kuinka hiostuneina, kuinka suunnattomilla ponnistuksilla he tekivät palvelevaa työtänsä, unohtaen oman ulkomuotonsa, joka sai jäädä rumaksi ja tahraantuneeksi, unohtaen huvinsa, henkisen kehityksensä ja ruumiillisen terveytensä! Sanon vieläkin: tämä heidän palveleva alttiutensa oli kyllä liikuttavaa, mutta minä en nähnyt järkeä siinä järjestyksessä, jossa kaikki tuo kuumentapaisesti kiiruhtava työ tehtiin. En ymmärtänyt, miksi monet palvelukset, jotka minusta olivat aivan vähäpätöisiä ja olisivat viimeiksi pitäneet tulla kysymykseen, heistä olivat ensimmäisiä ja tehtiin suurimmalla huolella ja työllä. Ja miksi palvelukset, jotka minusta tuntuivat ihan ensimmäisiltä, jäivät heiltä usein kokonaan tekemättä tai tulivat tehdyksi ikäänkuin ohimennen. — Mahdotontahan on, että minulla ja heillä olisi erilainen järki. Sillä järki on kaikissa avaruuksissa sama. Järki on Jumalan sana, joka puhuu vapaissa olennoissa.

Ja oli vielä kolmas seikka, joka oli minulle epäselvä. Se oli se, että he kaikki näyttivät vähän ilottomilta, onnettomilta. Aivan kuin eivät olisi ymmärtäneet täysin henkäyksin nauttia vapaudestaan; olin sanoa: aivan kuin he eivät olisi tunteneet itseänsä vapaiksi! Heidän oma työnsä heitä näytti kuin kyllästyttävän. — Mutta kuinka voipi vapaa olento kyllästyä työhönsä, kyllästyä toisten palvelemiseen! Sehän olisi samaa kuin jos minä kyllästyisin tähtien tutkimiseen ja rakastamiseen; — kyllästyisin tehtävään, jonka olen itse itselleni vapaasti valinnut, joka sentähden on minun iloni, onneni, elämäni!

Sattumus teki — että minä sain odottamattoman selityksen.

Sillä torilla, johon aivan ensiksi olin pysähtynyt, pysähdyin nytkin palattuani pitkältä kierrokselta. Näin siinä muun muassa vanhanpuoleisen lihavan vaimon, joka tarkkaan ja tiukkaan kääriytyneenä vaippoihin istui avonaisten jyvä-, ryyni- ja hernesäkkiensä keskellä. Hän oli jo monta kertaa ajanut piiskallaan pois erään valkosen kyyhkysen, joka aina vähä väliä lensi äärimmäisen hernesäkin laitaan. Vihdoin onnistui kyyhkysen saada noukaistuksi pari hernettä. Mutta nyt lävähti piiska niin äkkiä sitä kohden, ettei se ennättänyt tieltä. Sujuva siima sattui sen kaulaan ja repäsi pään miltei irti ruumiista. Vähän aikaa räpyteltyään kyyhkynen punertui veriinsä ja heitti henkensä.

Minä olisin kyllä ihmetellyt ja kunnioittanut sitä säästäväisyyttä, sitä tarkkuutta, jolla noita vaivaloisen työn hedelmiä säilytettiin ja varjeltiin hukkaan joutumasta. Mutta minun sydämmeni oli pakahtua. Eikö kyyhkynen ollut sentään enemmän kuin nuo pari hernettä, joita se ruuakseen pyysi!

Mutta kummastukseni kasvoi ylimmilleen, kun eräs ryysyinen, nähtävästi hyvin nälkäinen ihminen tuli pyytämään lainaksi kahmalollisen ohrajyviä. Hänkään ei saanut mitään. — Sitävastoin sai eräs hyvinvoipa, tyytyväisen näköinen rouva parasta, valkoisinta mannaryyniä niin paljon kuin itse halusi.

Ja nyt minä sen näin.

Kiitoksen asemasta hän pisti pienen ympyriäisen metallipalasen toisen käteen.

Minä aivan vavahdin. Mitä tämä onkaan, ajattelin! Ja kuumentapaisella jännityksellä aloin tutkia asiaa. Pujahdin taas joka paikkaan missä näin palvelusta tehtävän ja vastaan otettavan. Aivan oikein. Kaikkialla tapahtui tuommoinen metallipalasen kouraan pistäminen.

Minä aloin seurata sen kulkua kädestä käteen. Minun täytyi hinnalla millä hyvänsä päästä perille, mikä kumma kapine se oli ja mistä se oli kotosin. Sillä yhä suuremmalla voimalla minuun tunki masentava ajatus, että heidän palvelustensa aiheena ehkä olikin tuon metallin saanti.

Pitkien ponnistusten perästä minä löysin vihdoin näiden taikakolikkain pesäpaikan.

Löysin rahapajan.

Täällä ne valettiin muotoonsa ja lyötiin leimaansa, aina tarpeen mukaan milloin enemmän milloin vähemmän. Sitten ne vietiin valmiina rahakammioihin ja sieltä jaettiin joukolle hyvinvoipia, kauniita ja viisaan näkösiä ihmisiä. Jakamatta rahoja pitemmälle julistettiin nyt kaikkialla semmoinen käsky, että niitten (joille ei ollut rahoja jaettu) oli suorittaminen näitä rahoja (joita heillä ei ollut) tyhjentyneisin rahakammioihin. Heille tuli tietysti kova kiire. Heidän piti nyt antaa kaikellaista omaisuuttansa ja teoksiansa hyvinvoiville saadakseen näiltä noita rahoja voidakseen totella käskyä ja täyttää rahakammiot. Ja rahakammioissa tarvittiin jälleen rahoja senvuoksi, että niitä piti uudestaan jakaa hyvinvoiville, jotka nyt olivat taas ilman, koskapa olivat juuri antaneet kaikki pois.

Samalla oli julistettu ankara kielto ensiksikin ettei kukaan saisi rahoja omin päin valmistaa ja toiseksi ettei kukaan saisi käyttää vaihdon välikappaleena mitään muuta merkkiä kuin juuri näitä rahoja.

Luonnollistahan oli, että jokainen koetti nyt saada käsiinsä noita metallipalasia. Sillä, jolla niitä oli, hänellä oli valtaa kaikkien yli, joilla niitä ei ollut, vaan jotka niitä ihan välttämättä tarvitsivat. Mitä enemmän

rahoja saatiin kerätyksi pois muilta, sitä kipeämmin nämät muut niitä tarvitsivat ja sitä valmiimmat ne olivat vaikka mihin palveluksiin. Tällä tavoin syntyi sekä varsinaisia rahan pyytäjiä että varsinaisia rahan pyydyksiä. Rahoja pyydettiin ensiksikin siten, että tarpeitten palvelus järjestettiin työjaon perustukselle. Siten saatettiin hyvin kilpailla rahan tarvitsijain kanssa, jotka eivät ennättäneet valmistaa niin paljon ja niin pian kuin pyydyksissä ennätettiin. Ja heidän täytyikin senvuoksi enimmäkseen ruveta pyydysten työmiehiksi ja luopua viimeisestäkin vapaudestaan määrätä omaa työtänsä. Tätäkö siis olivat ne tehtaat, joita olin ensin niin ihaillut? Paitsi näin pyydettiin rahoja yhtä suuressa määrässä niinkin, että koetettiin keksiä yhä uusia tarpeita ja palvella niitä. Viisaimmat ymmärsivät herättää nukkuvia tarpeita. He asettivat liikepaikkoihin nähtäville mitä monipuolisimpia ja viehättävimpiä esineitä kaikkien mahdollisten tarpeiden tyydyttämistä varten. Ohikulkijat menivätkin laumoittain ansaan, niin etteivät myyjät tahtoneet ennättää mitata eikä punnita kaikkea sitä mitä tarvittiin.

Ja hirveä kilpailu näytti syntyneen sekä pyydyksien välillä keskenään että näiden ja yksityisten rahan pyytäjien välillä. Kilpailu siitä kuka paremmin ja nopeimmin voisi palvella! Ja kilpailussa he eivät säästäneet toisiansa. He päinvastoin tahallansa toisiansa vaikeuttivat. Sillä mitä vähemmän toisen onnistui palvella, sitä enemmän onnistui toisen. Toisen vahinko oli toisen voitto!

Jokainen antautui tähän kilpailuun kuumeentapaisella tavoittelulla, ikäänkuin sen onnistumisesta olisi riippunut kaikki, koko elämä ja onni. Onni, johon he luulivat pääsevänsä sortamalla ja vahingoittamalla toisiansa!

Kaikki mitä minä olin heistä luullut, heidän alttiista rakkaudestaan, se oli erehdystä. He eivät palvelleet rakkaudesta, vaan saadakseen metallipalasia.

Metallipalasia he tahtoivat, voidakseen sitten toteuttaa omaa tahtoansa. He luulivat että kun he saa-

vat niitä anastetuksi suuremman määrän, niin he tulevat vapaiksi ja saavat vallan tehdä mitä tahtovat.

Mutta siinähän se juuri onkin, että vapaus on mahdoton oman tahdon perustuksella. Oman tahdon ahtaus sen rajoittaa. Sillä omaa tahtoa johdattavat kuolleet luonnon lait, — intohimot, vietit, jotka syntyvät vapaudettomasta välttämättömyydestä.

Oman tahdon seuraaja voi vapaasti toteuttaa tahtoansa, mutta hän ei voi vapaasti tahtoa!

Vapaa tahto on mahdollinen ainoastaan sille, joka on luopunut omasta tahdostaan ja noudattaa Jumalan tahtoa. Joka tuntee rakkautta itsessään, hän tuntee Jumalan tahdon, ja joka rakkaudesta palvelee hän täyttää Jumalan tahtoa. Ja on vapaa.

Mutta jos he eivät tunteneet tätä tahtoa, niin eikö heille heidän järkensä sitä osottanut. Eivätkö he nähneet, että toistensa palveleminen on heidän oman elämänsä ehto?

Näkivät. He eivät muuta tehneet kuin palvelivat.

Mutta he selittivät, että palveleminen on välttämätön koska on olemassa semmoinen taloudellinen laki, että rikastua voi vaan se, joka parhaiten keksii ja palvelee toisten tarpeita. Ja sen tähden he palvelivatkin näitä tarpeita missä ikinä niitä löysivät, erottamatta mitä tarpeita ne olivat, joita he palvelivat, kunhan olivat semmoisia että niitten palvelemisesta sai mahdollisesti suurimman maksun. He palvelivat niinkuin orjat, jotka tekevät työtä käskettyä, joille on yhdentekevää antavatko he herralleen leipää, josta tämä tulee kylläiseksi, vai viinaa, josta tämä menettää järkensä. He eivät palvelleet niinkuin vapaat järkiolennot niitä tarpeita, joiden tyydyttämistä *he itse* pitivät toiselle hyödyllisenä, — joihin pantu työ ei koskaan voi sotia vapaan olennon arvoa vastaan, ei voi kuivettaa yksiä hengenominaisuuksia toisten kustannuksella, ei voi tehdä ihmisestä konetta, vaan päinvastoin kehittää kaikkia hänen henkensä lahjoja, tekee hänestä sopusointuisen olennon, luopi hänen onnensa.

Ja taas minä heissäkin näen tuon ihmeellisen kehityksen orjuudesta vapauteen.

W. SOLDAN-BROFELDT: **Kaksi pientä laukkulaista.**

Kuinka ääretön on se viisaus, joka pitää vapauden tien alituisesti avoinna ihmisille! Joka on opettanut ja totuttanut heitä, keskellä heidän itsekkäisyyttänsä, palvelemaan toisiansa! Että heillä olisi ulkonaisesti kaikki valmiina, jos he tahtoisivat kerran tehdä sisällisen muutoksen ja vaihtaa oman tahtonsa Jumalan tahtoon!

* *

*

Yksi asia oli minulle kuitenkin epäselvä. Se, että miksi ei heille ollut koskaan kuiskattu vapauden salaisuutta, yksinkertaisesti ilmoitettu, että vapaus riippuu Jumalan tahdon noudattamisesta.

Tätä asiaa minä mietiskelin, kun liitelin avaruuksien halki takasin asunnoilleni. Omituinen kaiho oli sydämmessäni, ja minä päätin vihdoin kääntyä suoraan Jumalan puoleen kysymykselläni, vaikka hyvin tiesinkin, että velvollisuuteni olisi ollut itse ottaa asiasta selko.

Kun rupesin tähdestäni puhumaan, oli kuin olisin ruvennut puhumaan Hänen lempitähdestään. Pohjaton rakkaus oli Hänellä tätä tähteä kohtaan. Ja ihmisiä Hän nimitti omiksi lapsikseen.

— Yksi on ollut heidän joukossaan, — sanoi Hän — joka on heille ilmoittanut minun tahtoni, näyttänyt heille tien, totuuden ja elämän.

Ja he? — kysyin minä räpäyttämättä silmiäni.

Hän vaipui hetkeksi ajatuksiinsa, puisti sitten päätänsä ikäänkuin olisi tahtonut haihduttaa surullisen muiston, ja sanoi:

— He ovat julistaneet hänet Jumalaksi ja pitävät siis mahdottomana seurata häntä.

Kiertolainen.

Maantiellä tuolla rientää kiertolainen
ja repaleita tuuli liehuttaa.
Hän astuu tietä yksinänsä vainen,
hitaasti eellehen hän samoaa.
Ei tiedä hän nyt määrää matkallensa
on aikoja jo kuolleet omaisensa.

Hän astuu tietä päivän paistehessa
ja saapuu viimeinkin jo talon luo.
„Jos elää saisi tuossa tupasessa
ja oma kotini ois talo tuo!
Jos siellä eläisivät vanhempani
ja siskoni ja veikot armahani!“

Näin miettien hän viljavainiolle
vieraalle murheissansa katselee,
hitaasti asteleepi kartanolle,
nöyrästi ihmisiä lähenee;
nureat katseet saapi osaksensa:
„Ei noista pääse koskaan erillensä.“

Hän tottunut on siihen, ovenpieleen
siis seisahtuu ja ruokaa rukoilee;
ja karvaan palan kurkustansa niellen,
ei lähtöä hän aivan heti teé,
vaan odottaapi, leipäpalan saapi,
ja saatuansa lähtee, kumartaapi.

Niin talosta hän taloon kierteleepi
Ja kerjäileepi armopaloja.
Vaan ilta vihdoinkin jo läheneepi,
ja metsärannan taakse loitolla
jo päivä kultamaihin vajoaapi,
taivaalle kauniin ruskon kuvajaapi.

Ja lampaat keräytyvät karsinaansa,
yösijan siellä saavat lämpöisen.
Ja lehmikarja yöpyy navettaansa;
sill' asuntonsa siell' on kotoinen.
Ja lintuset ne lentää pesähänsä,
saa koira suojan luona isäntänsä.

Suojatta vaan on kiertolainen yksin,
ei tiedä kuhun päänsä kallistaa.
Hän kaikilta on tullut hyljätyksi;
hän vaill' on omaa majaa kotoisaa.
Ei siskoparvi häntä vastaan juokse,
ei ystäväkään häntä varro luokseen.

Esko Virtala.

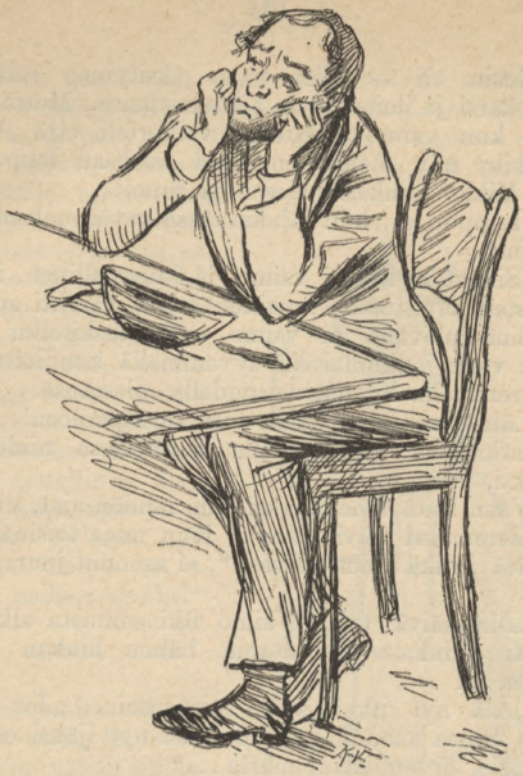

Isä on Ameriikassa.

Samoin kuin tuhansille muille, talollisille ja mökkiläisille, oli Vareslahden Mikollekin ensin „pistänyt päähän“ ajatus Ameriikkaan menosta. Siitä se rupesi tehomaan ja paisumaan, kunnes se sydäntalvella, tuossa tammi- ja helmikuun aikoina tuntui jo vieneen miehen auttamattomiin. Se ei ollut enää kalvea ajatus, jota saattaa sietää, se oli paisunut mokottavaksi sydämmen tuskaksi. Ajatus jo aivan eli Ameriikan toiveiden vuorilla ja kaakerteli siellä etsien tuota ikuisesti etsittyä elämän kiveä.

Ensin oli se ollut vaan yksityinen salaisuus, Mikko kärsi ja iloitsi yksin ajatuksistansa. Mutta erään kerran kun vaimo tuskitellen vaikerteli, että „kun ei tämä kitu näy meidän mökistä koskaan loppuvan“, silloin Mikko puhkasi paiseen ja sanoi:

„Loppuu se, kun lähden tässä kevätpuoleen Ameriikkaan.“

„Sinäkö?“ kysäsi vaimo, ja kummallinen, ilon ja omituisten aavistusten tapainen loisto värehti silmistä.

Sinä päivänä ei vaimo enää tuskitellut. Hän kohteli vaan jonkunlaisella syvemmällä kunnioituksella ja suuremmalla huomaavaisuudella miestänsä.

Lähtöpuuhista tulikin tosi kevätpuoleen. Mikko sai matkarahat panttaamalla kartanonsa niiden vakuudeksi.

Vaan mitä lähemmäksi tuli lähdön ajat, sitä ajattelevaisemmaksi kävi vaimo. Kun mies toisinaan kyseli, että „mikä sinua vaivaa?“, ei sanonut juuri mitään syytä.

Lähtöpäivä tuli. Vaimo itki aamusta alkain — eikä se suinkaan parantanut hänen hiukan kipeitä silmiään . . .

„Älä nyt itke“, sanoi mies usein. „Jos kaikkivaltias onnea suo, niin eihän tässä nyt ijäksi erota.“

„No, ei suinkaan, mutta . . .“

„Mitä mutta?“

Miehen mielestä piileili tuossa jotain epäluuloista. Vasta sitten, kun eronhetki löi, vaimo hyvästellessä kavahti kaulaan haikeasti itkien ja änkyttäen:

„Älä unohda, isä, minua . . . muista lapsia . . .“

„Unohda! Mitä sinä ajatteletkaan . . . Sinä puret sydäntäni epäluulollasi.“

„En, Mikko rakas, en sitä tarkoita. Mutta kun maailma on niin kavala . . . ja minulle hoidettavaksi jää nuo kolme pienoista; tupa on matkarahoistasi pantattuna ja . . . Älä pahastu, isä, mun sydämmeni on niin täysi . . .“

Mikko jo oli ollut sanomaisillaan kovan sanan, mutta sydän pehmisi, kun vaimo yhä kaulassa riippui.

Sitten otti hän lapset vuorotellen syliinsä, suuteli, suuteli vuorotellen yhtä ja toista ja sitten vielä äitiä...

Hyvä jumala! Mikko ei ollut koskaan luullut olevan niin vaikeata jättää niitä. Ja niin kuin tulva tuli päälle ajatus: jos tulisi joku ja tarjoisi työtä, niin en menisi, en.

Mutta lähteä täytyi.

Vaimo itkeskeli pari päivää. Se oli haikeata, mielikuvitusten tuottamaa sydämmen tuskaa. Vaan sitten ne alkoivat vähitellen kuivaa „tollareita“ ajatellessa. Lapsetkin niitä ajattelivat, kertoivat kylässä: „Ameriikan taaloja isä lähettää makeisrahoiksi“.

*

Ensimmältä Mikko kirjoitti usein. Lähetteli rahojakin, vähän silloin, vähän tällöin. Lupasi aina tuonnempana isompiakin summia lähettää, pani nyt aluksi vaan niin kuin maistimiksi.

Kului vuosia. Kirjeiden välit harvenivat harvenemistaan, rahakirjeiden vielä arveluttavammin. Oli huonot ajat, piti muutella ja sairastaa, kertoi. Mutta kehoitusta parempaa toivomaan riitti aina.

Vaan äidin katseet rupesivat jo surullisiksi käymään: leipä alkoi tehdä yhä kiinteämmin tiukkaa.

*

Jo on Mikko ollut poissa viisi vuotta. Toista vuotta on siitä kuin on kotiinsa kirjoittanut.

Tulee kevät.

Pääsky palaa Pohjolaan, rakentaa pesänsä myöskin Vareslahden matalan mökin räystään alle. Päivät pääksytysten se kertoo lapsille etelän hedelmällisistä maista, missä rusinat kypsyvät ja pulleat, komeat viikunat notkistavat emäpuiden mahtavia oksia. Lapset eivät ymmärrä mitä pääsky kertoo, mutta että se on jotain ihanaa, jotain, josta kannattaa riemuita, sen he ymmärtävät: taputtavat ihastuneina pieniä, laihoja käsiänsä.

„Onkohan tuo pääsky nähnyt isää?“ virkahtaa eräänä päivänä keskimmäinen lapsista, tyttö.

„Voi kun tietäis!“ vanhin sanoo. Ja nuorin, johdatettuna ajattelemaan isästä, jota ei hän ensinkään muista, kysäsee:

„Oliko isä väkevä?“

„Oli“, vanhin vakuuttaa.

„Kun isä tulis kotiin!“ sanoo keskimäinen.

Mutta isästä vaan ei kuulu mitään.

Mökin ympärys vähitellen ruohistuu, marjapensas multipenkin vieressä alkaa kukkia. Äiti kääntää perunamaatilkut kivenkoloissa ja kätkee sinne siemenen, lapset innokkaina apulaisina. Kesän tullen alkaa lasten kalpeille poskille nousta hiukan punakampi ruso . . . Oikeinhan se on kuin ruokaa tuo ihana kevätilma! Äidinkin sydän kevenee hiukan, suven armaus sitä sivelee toivon hienoisella pensselillä ja antaa tulevaisuudelle hiukan vaalakamman värin. Hän vetää tuulettumaan perunamaan seipään nenään Mikon karvalakin, turkit ja huivin, — näkeehän kotiin tullessa, ettei täällä ole unohdettu, eikä annettu koin vaatteita raiskata.

Siihen tulee juuri isäntä, jolta Mikon matkarahat ovat lainatut.

„No, kuuluuko siltä Mikolta enää mitään?“ kyselee.

Vaimo vähän hätäilee. Paha sanoa niin, paha näin. „Noo, ei siltä nyt aivan hiljan ole . . .“

„Koko lurjus sekin! Joll'ei siltä nyt pian tule rahoja, niin mun täytyy myydä tämä mökki ja nuo peltotilkut. Vähän ajan kuluttua ei ne enää riitäkään.“

Vaimon sydän tahtoi ehtyä, eikä voinut keksiä juuri mitään sanottavaa. Vasta sitten, kun mies lupaa tulevaan kevääseen odotella vielä, vasta sitten alkaa henki helpommin kulkea.

Tulee syksy.

Äidin silmässä on yhä useammin kyynel. Hänen painava mielialansa puhkee toisinaan nurpeaksi, tuskalliseksi purkaukseksi lapsia kohtaan. Silloin kyyristyvät he penkin loukkoon, pimeään soppeen ja yksi kolmesta kuiskaa:

„Kun ei se isä tule kotiin!“

Siihen toinen virkkaa:

„Niin kotiin! kun sillä on uusi akka.“

Lapset eivät täysin tajua koko laajuudessaan mitä se merkitsee, kun kerrotaan, että isällä on uusi akka. Mutta katsellessa äitiä, jonka silmästä ei kyynel enää katoakaan, joutuvat he vaistomaisesti käsittämään, että isä on hyvin, hyvin häjy, että äidin on paha olla ja heillä on nälkä . . .

Mutta isästä vaan ei kuulu mitään.

Alkio.

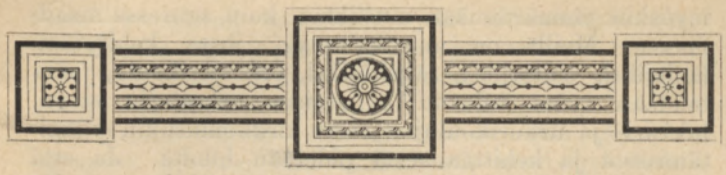

„Helsingin Musiikki-konservatoorio."

Tulevaisuuden mietteitä.

Jos kohta taiteemme onkin vasta nuori kukka, on se jo ennättänyt monet kerrat näyttää hedelmällisyyttään, innokasta elinvoimaansa, hyvää maaperäänsä. Ja se on varttunut, kasvanut, mennyt varsinkin viime vuosien kuluessa aika vauhtia eteenpäin. Se lupaa kaunista tulevaisuutta, ja me olemme vakuutetut, että se pitää lupauksensa. Vuosi vuodelta ilmaantuu meille uusia ja yhä uusia taiteenpalvelijoita, toinen toistaan lupaavampia, lahjakkaampia. Tuntuu ikäänkuin olisi meillä jonkunlainen kiihoitusaika, jolloin jonkun jalon tunteen innostuttamina ja vissin kiihkon valtaamina teemme käsi kädessä työtä Suomen taiteen kohottamiseksi. Se on jaloa, se on kaunista!

Taiteen haara, jossa viime aikoina on tuntuvasti edistytty, on muiden muassa musiikki. Meillä on laulun, soiton ja sävellyksen alalla ilmestynyt nimiä, joilla jo on arvokas sija musiikkielämämme ja taiteemme kohottamisessa. Meillä lauletaan, soitetaan kuin suuressa maailmassa ja meillä on vähitellen opittu

myöskin ymmärtämään musiikkia, kuin suuressa maailmassa. Meillä on musiikkiopisto, jossa kehitytään laulajiksi, soittajiksi, säveltäjiksi, orkesterikoulu, jossa tehdään työtä tulevan kotimaisen orkesterin eteen, lukkari- ja urkurikouluja, joissa kirkkomusiikin ylläpitämisestä ja kehittämisestä pidetään huolta. Ja että opinhaluisia ja asiasta innostuneita kyllä löytyy, sitä todistaa yllämainittujen opistojen runsas oppilasmäärä. Että myöskin työssä mennään eteenpäin, sitä todistavat mainittujen opistojen vuotuiset näytteet. Mutta tämä työ, joka yhdellä nimellä nimitettynä on musiikkityötä, on tällä tapaa jaettu eri tahoille ja eri pienten opistojen kesken, kun se aivan hyvin voisi lähteä yhdestä paikasta, olla yhden suuren ja arvokkaan opiston työtä. Ja ne valtion varat, jotka nyt ovat jaettuna monelle taholle (musiikkiopistolle 20,000, orkesteriyhdistykselle ja sen ylläpitämälle orkesterikoululle 25,000 ja Helsingin urkurikoululle 8,500 mk), voisivat kannattaa yhtä opistoa, joka vastaisi kaikkia näitä. Orkesteriyhdistyksen kannatus olisi tietysti eri asia silloinkin. Tällaisessa „musiikki-konservatooriossa“ olisi ensinnäkin kaikki musiikkiopiston oppiaineet ohjelmassa, siihen olisi yhdistettynä n. s. oopperakoulu ooppera-alalle antautuvia laulajia ja laulajattaria varten (tietysti oletetaan, että silloin olisi jo niin onnellinen aika koittanut, että kotimainen ooppera olisi olemassa ja eläisi!), sen lisäksi saisi opetusta kaikissa orkesterin soittokoneissa ja oppilaista kokoonpantu orkesteri harjoittelisi yhteissoittoa (siis orkesterikoulu), ja eri luokat löytyisivät opistossa lukkariksi ja urkureiksi aikovia varten (= lukkari- ja urkurikoulut). Tämän lisäksi olisi eri luokat säveltäjiä ja kapellimestareita varten ja tilaisuutta säveltäjillä esittämään teoksiaan ja kapellimestareilla johtamaan opiston orkesteria.

Tällaisen opiston johtajana olisi joku vanhempi, kokenut ja arvossa pidetty muusikko tai joku muu sopiva henkilö. Voisihan eri osastoilla olla entiset johtajansa sitä paitsi. Joka viikko olisi opistossa musiikkiilta, jossa oppilaat esiintyisivät, kuten ulkomaillakin. Siten voitaisiin pitkin vuotta seurata oppilaiden kehi-

tystä ja opiston vaikutusta, joka ei suinkaan tässä tapauksessa olisi pieni. Voisihan joskus tehdä myöskin musiikkiopiston nykyiseen tapaan, antaa opettajien esiintyä ja näyttää taitoaan.

Koska varsin otaksuttavaa on, että tällaisessa opistossa oppilasmäärä olisi hyvin suuri, kysyttäisiin siinä myös paljon opettajavoimia. Nykyisten eri opistojen opettajat siirtyisivät luonnollisesti kaikki tähän yhteen opistoon opettajiksi. Varsinaista kotimaista, suomalaista leimaa ei tietysti opistolla voisi olla, ennenkun kaikki opettajat siinä olisivat suomalaisia taiteilijoita. Tämä taas ei ole mikään mahdottomuus saavuttaa; päinvastoin tuntuu, kuin taiteemme kehitys aivan kuin itsestään veisi siihen.

*

Nämä nyt ovat vaan „tulevaisuuden mietteitä“, mutta luulen sen tulevaisuuden kohdakkoinkin asettuvan eteemme odottamaan, milloin me tahdomme ottaa sitä vastaan ja omistaa se itsellemme.

Oskar Merikanto.

Kesäyö.

Tyyntyypi jo tuulen henki,
Luonto levähtää.
Siiven suojaan lintuisenki
Painuupi jo pää.
Tauvonnut nyt taisto, pauhu on,
Uinahtanut kaikki lepohon.

Pieni kultasiipi perho
Sekin uinuu nyt.
Luonnon lapset unten verho
Kaikk' on peittänyt.
Aallotarkin sinisilmäinen
Tyyntyi vihdoin, uupui unehen.

Hiljene myös, ihmisrinta!
Tyynny, levoton!
Uni huoltas katkerinta
Lievittävä on.
Tyynest' uinu, rauhaisesti kuin
Luonto kesääinä nukahtuin!

Viihdy, viihdy, lapsi kuni
Äidin rinnoillen!
Ihanainen poistaa uni
Kaihon, murehen.
Uinu, sydän aaltoileva, jo!
Ota vastaan unten suutelo!

Pian särkyy unten kuvat,
Haihtuu rauhaisuus.
Taistelosi uudistuvat.
Päivyt koittaa uus.
Nuku! Aamuhetki kohta lyö:
Silloin alkaa taistelo ja työ.

Niilo Mantere.

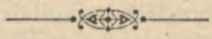

Tasa-arvoisuutta kohti.

„Kansalaisten yhdenvertaisuus lain edessä“ on yksi niitä järkähtymättömiä kulmakiviä, joihin ruotsalais-suomalainen yhteiskuntalaitos ikivanhoista ajoista on perustunut. Selvin sanoin on tämä periaate lausuttuna voimassa olevassa perustuslaissamme, Yhdistys- ja Vakuuskirjan 2 §:ssä: *„Niinkuin kaikki olemme yhtä vapaita alamaisia, niin pitää meidän myös lain turvissa kaikkein nauttia yhtäläistä oikeutta“*. Ruotsin valtakunnan yleinen laki, siviili- sekä rikoslaki, ei tehnyt erotusta ylhäisen ja alhaisen, rikkaan ja köyhän välillä. Velvollisuudet olivat kaikille samat ja velvollisuuksien rikkomisesta määrätyt rangaistukset niinikään kaikille yhtäläiset.

Vanhimmassa yhteiskunnassa vallitsi täysoikeutettujen kansalaisten, s. o. vapaiden talonpoikien (odalmän) kesken myöskin valtiollinen tasa-arvoisuus, joka etupäässä lainlaadinnassa tuli näkyviin.

Tämä lainlaadinnassa ja lainkäytössä vallitseva yhdenvertaisuuden periaate ei kuitenkaan aikojen kuluessa estänyt syntymästä kaikellaisia erikoissäännöksiä, jotka yksityisille kansalaisryhmille tai kokonaisille yhteiskuntaluokille vakuuttivat erityisiä valtiollisia sekä yhteiskunnallisia etuja taikka vapauttivat heidät eri-

tyisistä, kaikkien muiden kansalaisten suoritettavista velvollisuuksista. Historiallisten olojen synnyttäminä ja lain pyhyydellä esiintyvinä nämä erioikeudet eivät kuitenkaan sanottavasti loukanneet ajan oikeudentuntoa; päinvastoin niitä pidettiin tärkeänä perustuslain arvoisena vakuutena ja suojana myrskyisten aikojen väkivaltaisuutta ja sortoa vastaan.

Että erioikeuksia tältä kannalta katsottiin, johtui osaksi siitä, että nämä oikeudet todellakin jossain määrin muodostivat korvauksen yhteiskunnalle suoritetuista palveluksista, osaksi siitä, että etuoikeutetut kansanryhmät oleellisesti vastasivat niitä kansanluokkia eli „säätyjä“, jotka olivat keskenänsä jakaneet ruotsalais-suomalaisen yhteiskunnan.

Kun Suomen kansa v. 1809 korotettiin kansakuntien joukkoon ja sen uskonto sekä Ruotsin aikuiset perustuslait sille vahvistettiin, vakuutettiin sille myös „ne eri- ja muut oikeudet“, joita itsekukin sääty mainitussa suuriruhtinaskunnassa siihen asti oli nauttinut. Nämä erioikeudet olivat: Ritariston ja aatelin erioikeudet vuodelta 1723, Pappissäädyn samalta vuodelta, Porvaristolle ja kaupungeille v. 1789 annettu vakuutus heidän erioikeuksiensa pysymisestä sekä „Vahvistus Ruotsin ja Suomen talonpoikaisen kansan vapauksille ja oikeuksille“ niinikään vuodelta 1789.

Luokaamme pikainen silmäys näiden erioikeuksien sisältöön.

Aatelille oli vakuutettu yksinomainen pääsy valtakunnan neuvostoon ynnä muihin „korkeihin ja tärkeihin virkoihin“. Aatelismiestä ei saanut rikosasioissa tuomita alempi oikeus kuin hovioikeus, useat aatelia koskevat siviiliasiatkin olivat hovioikeudessa ratkaistavat. Aatelilla oli monissa pitäjissä papinotto-oikeus. Omistamiensa säterikartanojen ynnä raja- ja pyykkitalojensa, karjatalojensa, kapakkojensa ja myllyjensä puolesta oli se vapautettu kaikennimisista ulosteoista ja rasituksista, niinkuin ratsupalveluksesta, kuninkaan kymmenyksistä, sotaväen otoista ja ruotujen pitämisestä, kruunun ajoista, kyyditsemisestä, majoituksista, pappilan, käräjä- ja kestikievaritalon rakentamisesta

y. m. paitsi tien, kirkon ja kirkkoaitauksen sekä siltain rakentamisesta. Aatelin lampuodit nauttivat niinikään suuria vapautuksia. Nämä vapautukset tuntuivat sitä kohtuuttomammilta kuin aatelille yksistään oli myönnetty säteritalojen omistusoikeus.

Kaupungeissa olivat aatelin omistamat talot vapautetut kaupungin rasituksista. Vuorikaivosten, myllyjen ja kapakkojen rakentamisen suhteen oli aatelilla niinikään suuria etuoikeuksia. Sillä oli valta pitää vekselikauppaa, asettaa käsitehtaita, varustaa laivoja, kaupungissa harjoittaa tukkukauppaa, koti- ja ulkomailla myödä tilojensa ja teollisuuslaitostensa tuotteita. Aateli sai itse kahdella puolueettomalla lautamiehellä aluskuntalaisiltaan ulosotattaa maksamattomat verot ja ulosteot. Ja lopuksi aatelisilla oli valta pienemmistä rikoksista, niskoittelemisista ja huolimattomuuksista asian mukaan kurittaa ja rangaista talonpoikiansa ja yksityisiä palvelijoitansa.

Pappissädyn erioikeudet tarkoittivat etupäässä kaikenlaisten lahjoitusten, läänitysten, eläkkeiden ja etujen turvaamista, jotka aikojen kuluessa oli papistolle palkkaetuina myönnetty. Sellaisiin palkkaetuihin luettiin muun muassa pappilojen ynnä muiden palkkatilojen veronvapaus. Papin ja opettajan nimityksissä olivat „hiippakunnan lapset paremmaksi erotukseksi ja oikeudeksi etenkin ja muiden edellä jokainen oppinsa, ansionsa ja käytöksensä mukaan“ kotiseudullansa virkoihin autettavat. Samoin kuin oli määrätty aatelismiehestä, säädettiin myös pappismiehestä, ettei kellään ollut valta häntä vangita tai hengen ja omaisuuden puolesta hätyyttää, ellei häntä oltu rikoksesta tavattu taikka törkeään rikokseen laillisesti todistettu syylliseksi tahi asianomainen tuomari katsonut vangitsemista välttämättömäksi.

Luonnollista on, että ankaran suojelusjärjestelmän ja ahtaan ammattikuntalaitoksen periaatteille perustuvassa yhteiskuntalaitoksessa n. s. tuottaville kansanluokille oli elatustoiminnan alalla määrätty tarkat toimintapiirinsä. Niinpä katsottiin kaupan ja teollisuuden harjoittamisen luonnon välttämättömyydellä

kuuluvan kaupunkien porvareille, maanviljelyksen ja maantuotteiden kaupan taasen talonpoikaiselle rahvaalle.

Nämä taloudellista lainsäädäntöä hallitsevat periaatteet tulivat luonnollisesti myöskin säätyjen erioikeuksissa näkyviin. *Kaupunkien porvaristolle* v. 1789 vahvistettu vakuutus sisältää niinmuodoin, ettei kenenkään ole lupa harjoittaa „porvarillista kauppaa“ ja liikettä, joka ei siihen ole saanut porvarioikeutta, eikä siitä maksanut veroa kruunulle ja kaupungille; kuitenkin pidättämällä ritaristolle ja aatelille sekä vallasväelle kaikki kohtuullinen oikeus. Lisäksi annettiin porvaristolle oikeus ehdottaa pormestarinsa, valita neuvosmiehensä, verottaa itsensä ja hoitaa raha-asiansa.

Talonpoikaisen kansan, samoin kuin edellisten kolmen säädyn, tärkein oikeus oli kuten tunnettu oikeus lähettää valtiopäiville edustajia. Paitsi tätä eivät neljännelle valtiosäädylle vahvistetut vapaudet sisältäneet paljo muuta kuin vakuutuksen että perintötalon omistusoikeus on ainaiseksi tilalliselle pysytettävä ja että laillisessa järjestyksessä maalle määrätyt verot ja kymmenykset ovat muuttumattomina säilytettävät kuin myös oikeuden kuljettaa ja myödä omia ja naapuriensa vilja- ja karjatuotteita sekä käsitöitä.

Tästä summittaisesta luettelosta käynee selville kuinka paljo Suomelle v. 1809 vahvistettu yhteiskuntajärjestys itse asiassa poikkesi samassa tilaisuudessa vahvistetusta Yhdistys- ja vakuuskirjan vaatimuksesta että „yhtä vapaalla kansalla pitää olla yhtäläinen oikeus“. Kansa oli valtiollisesti jaettuna neljään toisistaan tarkasti erotettuun säätyyn, joille kullekin oli määrätty oma toimintapiirinsä oikeuksineen ja velvollisuuksineen ja joiden edut ja vaatimukset monessa suhteessa olivat kanssasäätyjen vaatimuksille vastakkaiset. Mutta, kuten jo kerran huomautettiin, aikalaisten oikeudentunto ei käsittänyt tätä vääryydeksi; päinvastoin pidettiin säätyjen erioikeuksien vahvistamista vakuutena siitä, että kansan ikivanha vapaus oli loukkaamattomana säilytettävä. Joltisella varmuudella voinee myös väittää, että „säätyjen erioikeuksien pysyttäminen on osaltaan auttanut perustuslaillisen

pohjan säilymistä sinä pitkänä aikana, joka kului ilman valtiopäivien pitämistä, vaikkapa säätyjen tärkein valtiollinen oikeus, edustusoikeus, ei sillä aikaa tullutkaan käytäntöön".

Valtiollisen elämän ja edistyksen vuosikymmeniksi pysähtyminen vaikutti kuitenkin vähitellen sen, että erikoisjärjestelmä alkoi ajattelevista kansalaisista tuntua yhä kohtuuttomammalta, samalla kuin vapaammat tuulahdukset länsimailta kuljettivat sanomia uuden ajan muuttuneista oikeuskäsitteistä ja äänekkäistä tasa-arvoisuuden vaatimuksista.

Kun edustuskunnallinen valtiomuoto vuosikymmenien kuluttua jälleen uudistettiin, olikin yleinen käsitystapa siinä määrin muuttunut, että säädyt itse esiintyivät tasa-arvoisuusaatteen kannattajina ja uudistusten toimeenpanijoina. Tosin ei erioikeuksia meillä, kuten muinoin Ranskassa, hävitetty yhden ainoan yön huumauksessa — sellaiseen tekoon puuttuu kansallisuudeltamme tarpeelliset edellytykset — vaan etuoikeutettujen kansanluokkien yksimielisyyttä, vilpitöntä oikeuden harrastusta ja oman voiton pyytämättömyyttä ei siltä ole vähemmäksi arvosteltava, sillä muistettava on, että puheen alaisten erioikeuksien muuttamiseen tarvittiin kaikkien neljän säädyn suostumus.

Niinkuin uutisviljelyksen perkaaja ikään kuin pyhän vihan valtaamana käy ikihonkiin käsiksi, ryhtyivät Suomen säädytkin raivaustyöhönsä.

Välittömänä tuloksena ensimäisen säätykokouksen työstä ilmestyi 2 p. huht. 1864 keis. asetus, joka tunnustaa jokaiselle Suomen kansalaiselle oikeuden omistaa vapaamaata säterivapaudella, joten tähän vapauteen kuuluvat edut lakkasivat olemasta aatelissäädyn etuoikeutena, vaan ovat saaneet reaalisen erioikeuden luonteen.

Jo paljoa aikaisemmin oli aatelin etuoikeus valtion ylhäisempiin virkoihin lakannut; ainoana poikkeuksena on enää Hallituskonseljin (nyk. senaatin) ohjesäännön määräys, että puolet konseljin jäsenistä ovat otettavat aatelisista miehistä. Erityisen tuomioistuimen oikeus on aatelilta lakkautettu v. 1867, papinottooikeus 1868 ja asevelvollisuuslaki (v. 1878) on sota-

asioissa tehnyt lopun sen erioikeuksista. 1879 vuoden elinkeinolaki on kaikille kansalaisille avannut tilaisuuden rehellisellä työllään elättää itseään ja siis siinä suhteessa kumonnut sekä aatelin että porvarissäädyn erioikeudet. Vielä ovat useat myöhemmät asetukset lakkauttaneet aatelin oikeudet rakentaa ja käyttää myllyjä, sahoja ja tehtaita (1885), pitää vapaamaillansa kapakkoja (1886), ja ulosottaa relssitalonpoikiensa suorittamatta jääneet verot (1878).

Pappissääty, jota on virkakunnaksi katsottu, on säilyttänyt melkein kaikki palkkauseduiksi käsitetyt oikeutensa. Lakkautetuista mainittakoon: syntyperäisoikeus (1864), koulunopettajien oikeus vaalitta hakea n.s. keisarin pitäjiin (1865) sekä ne poikkeusedut, jotka papistolle ja opettajasäädylle oli vakuutettu heidän talojensa ja tilojensa suhteen kaupungeissa (v. 1879).

Porvarissäädyn asemassa vaikutti 1879 vuoden elinkeinolaki täydellisen mullistuksen. Käsi- ja tehdasteollisuus ja kauppa päästettiin vapaiksi, ammattikunnat lakkautettiin ja porvarioikeus poistettiin. Kaupunkien kunnallisasetus oli jo v. 1873 kaupungin hallintoa koskevissa asioissa ulottanut porvarien oikeudet kaupunkien kaikille äänivaltaisille asukkaille.

Talonpoikaissäädyllä, jolla ei varsinaisia erioikeuksia ollut, ei niitä ole voitu vähentääkään.

Säätyjen valtiollisen luonteen suhteen tulee ottaa huomioon, että niiden edustusoikeus nykyään perustuu yleiseen perustuslakiin, Valtiopäiväjärjestykseen (aatelin sitä paitsi Ritarihuonejärjestykseen), joka melkoisesti on laajentanut aatelittomain säätyjen kokoonpanoa niin, ettei niitä nyt enää valitse umpinaiset yhtäläisesti järjestetyt säätyluokat. Valtiopäiväjärjestys lausuukin selvin sanoin, että *valtiopäiville kokoontuneet säädyt edustavat Suomen kansaa* — ei siis, kuten ennen, säätylaitosta.

Mainitsemista ansaitsevat vielä muutamat kohtuuden ja tasa-arvoisuuden nimessä tehdyt parannukset naissukupuolta koskevaan lainsäädäntöön, niinkuin 1864 vuoden asetus, joka lakkautti naimattoman naisen holhouksenalaisuuden, 1878 vuoden asetus, joka

myönsi tytöille yhtäläisen perintöoikeuden kuin pojille ja keis. asetus v. 1889, joka sallii vaimon hallita mitä hän omalla työllään ansaitsee.

Ja *last, but not least* mainittakoon se tärkeä hallinnollista tietä tapahtunut lainsäädäntö, jolla on ollut tarkoituksena asettaa kansan suuren enemmistön kieli luonnollisiin oikeuksiinsa. Vasta sen avulla on kansalaisten tasa-arvoisuus lain edessä käytännössä toteutunut. Samoihin aihoihin on toisilla toimenpiteilla poistettu ne kielelliset esteet, jotka sulkivat taajat kansankerrokset opin ja sivistyksen saavuttamisesta.

* * *

Toisen toisensa perään olemme edellisessä nähneet raja-aitauksien ja sulkujen kaatuvan. Uudenaikainen viljelys vaatii laajoja, avonaisia vainioita, joita luojan päivänpaiste pääsee joka taholta valaisemaan ja lämmittämään. Säätyjen erioikeuksista on, menneisiin aikoihin verraten, enää mitättömän vähän jäljellä, vaikkei itse vapauskirjoja olekaan kokonaisuudessaan lakkautettu. Oikeutetulla ylpeydellä saattavat sen vuoksi 1860 ja 1870 lukujen raatajat katsella perkaamatansa vainiota, jossa heidän kylvämänsä kansanvaltaisuuden ja tasa-arvoisuuden kylvö lupaavasti orastaa.

Mutta lupauksiin ei ole aina luottaminen. Lupaavimmankin oraan saattaa mato panna, kuivuus turmella, pakkanen hävittää. Vasta tähkien tuleennuttua on viljelijä varma vaivojensa palkinnosta.

Niin pitkälle ei ole viime vuosikymmeinen kylvös kehittynyt. Hento oras kaipaa yhä viljelijän huolenpitoa, se on suojeltava pohjan puhurilta, idän hallalta ja etelän polttavalta hengähdykseltä; rikkaruohot ovat siitä kitkettävät, hapan pohjavesi pois johdettava ja ennen kaikkia ympäröivä, kylmää huokuva suo kuivattamalla saatettava yhteisen viljelyksen piiriin. Vasta kun se on tehty, voimme tyynesti katsella taivaanrannan uhkaavia merkkejä.

Tuntuu siltä kuin tämä seikka viime aikoina jossain määrin olisi unohtunut. Taivaan rantoja huoles-

tuneena tähystellessään on moni vanha uutisviljelijäkin pysähtynyt lapionsa nojaan. Toiset ovat arvelleet työn lopetetuksi ja ovat laskeutuneet levolle pehmeille patjoilleen.

Mutta he ovat väärässä. Työ ei ole läheskään lopussa, se tasa-arvoisuuden, kansanvaltaisen vapautuksen ja kansallisen herätyksen työ, joka 1860 luvulla perustuslaillisuuden pohjalla pantiin alulle. Me emme ole siinä ehtineet niinkään pitkälle kuin muissa perustuslaillisissa maissa.

Valtiollisella alalla ensinnäkin. Siinä meidän on mahdoton seurata ulkomaiden esimerkkiä, ehätetään vastaamaan, me olemme sidotut nelikamarijärjestelmään. Vastaiseksi tosin olemme. Mutta senkin sisällä on vielä kehitykselle paljon sijaa. Aatelissääty siksensä, on pappissäädyssä varaa valmistaa enemmän tilaa opettajasäädyn maallikkojäsenille, kansakoulujen opettajakunta niihin lisättynä.

Vaatimalla on viime aikoina vaadittu porvarissäädyn vaaliseikkoja koskevien säännösten muuttamista. Uudistusvaatimuksissa on menty eri pitkälle. Kun toiset ovat tyytyneet 10 äänen määräämiseen korkeimmaksi äänimääräksi, jolla kukin valitsijamies saisi äänestää, ovat äärimäiset kannattaneet periaatetta: yksi mies, yksi ääni. Äänirajoitus on arveltu aikaan saatavaksi muuttamalla kaupunkeja koskeva kunnallisasetus. Äänioikeuden laajennusta, joka kansanvaltaisuuden ja tasa-arvoisuusaatteen kannalta ainakin on yhtä tärkeä, ei sitä vastoin perustuslakia muuttamatta voi saada aikaan. Sama on myöskin laita niiden parannusta kaipaavien säännösten, jotka määräävät valtiopäivämiesten valitsemisen talonpoikaissäätyyn.

Perustuslain muuttamista on meillä katsottu arveluttavaksi. Mutta arveluttavamman vaaran sisältää varmaan pieninkin tämän lain määräys, joka on ristiriidassa yleisen oikeudentajunnan kanssa, sillä se heikontaa sisällistä lujuuttamme ja keskenäistä solidariteettiamme. Ja niissähän on sentään lopullisesti asemamme luotettavin tuki ja turva.

* *
*

19:nen vuosisadan nouseva aurinko näki raivostuneen kansanjoukon verisen painetin kärjessä heiluttavan tasa-arvoisuuden lippua. Mailleen mennessään näkee se tämän lipun pystytetyn melkein kaikkialla, missä juhlapukuinen kansa keräytyy vaaliuurnille valtiollisia velvollisuuksiaan täyttämään. Mutta toisaalla, syrjempänä, näkee se vielä toisia kansanjoukkoja, repaleisia, näljistyneitä, kiihtyneitä, jotka, uhkauksen ilme kasvoissaan, ympäröivät puhujalavaa, jonka yläpuolelle on kirjoitettu sanat: *Yhteiskunnallista tasa-arvoisuutta!* Lavalla seisoo mies, kalpea ja ryysyinen hänkin. Tulisin sanoin hän kuvaa niitä tunteita, joita hänen ja hänen kuulijainsa povessa liikkuu. Hän puhuu pääoman sortovallasta, joka on allensa nujertanut varsinaisen työkansan; hän kuvaa köyhälistön pohjatonta kurjuutta ja ylhäisön räikeätä ylellisyyttä.

Eikä hän tyydy ainoastaan kuvauksiin, hän esittää vaatimuksia, jopa uhkailee. Työväestö ei tyydy paljastaan siihen osaan, mikä sillä on määräaikaisissa valtiollisissa näytelmissä suoritettavana, se vaatii reaalisempia etuja, *elämisen* eikä ainoastaan *olemisen* oikeuden.

19:s vuosisata on koettanut toteuttaa *valtiollisen tasa-arvoisuuden* aatetta, jos kohta se ei ole sille vielä kaikin puolin onnistunut. Voipiko sen seuraaja ummistaa korvansa *yhteiskunnallisen tasa-arvoisuuden* vaatimuksille? Monet merkit ennustavat, ettei se sitä voi. Meidän maassa vaatimukset tosin vielä eivät ole olleet erittäin äänekkäitä, mutta kysyä sopii: Eikö yhteiskunnan ole viisaampaa tarjota velkojilleen hyvitystä ennen kuin varsinainen vararikko on uhkaavana edessä?

Yhteiskunnallinen yhdenvertaisuus ei ole ikinä saavutettavissa, vastataan kylmän järjen kannalta, se on vain harhakuva, joka kuvittelee muutamain intoilijain mielessä. Olkoon niin; mutta niin kauvan kuin ideaalit eivät ole kaikkea oikeutusta vailla ja niin kauvan kuin onnellisuuteen pyrkiminen kuuluu ihmisen oleellisimpiin ominaisuuksiin, ei ainakaan yhteiskunnan parempiosaisten sovi asettua vastustavalle kannalle pyrintöjen suhteen, jotka tarkoittavat yhteiskunnallisen

juovan tasoittamista ja kovaonnisten surkean kohtalon lievittämistä.

Älköön sanottako, että yhteiskunnan on mahdoton tässä suhteessa muuttaa järjestystään, että tämä järjestys muka on luonnon itsensä määräämä. Ajattelevan kansalaisen täytyy myöntää, että sekä lainsäädännön avulla että tapoja muuttamalla on mahdollista vielä suuressa määrin edistää yhteiskunnallista tasa-arvoisuutta ja vähentää sitä juopaa, joka erottaa yhteiskunnan ylimmät kymmenen tuhatta varsinaisesta kansasta, tarvitsematta siltä turvautua mihinkään sosialistisiin tai kommunistisiin mullistuksiin.

Tarkoitukseni ei ole tässä ryhtyä selvittämään kaikkia niitä keinoja, joiden avulla mainittua tarkoitusta olisi edistettävä. Tahdon ainoastaan muutamilla esimerkeillä valaista mitä edellisellä olen tarkoittanut.

Yleisesti tunnustettu tosiasia on, että sivistyksen puute on aineellisenkin edistymisen pahin este. Ei mikään siis niin paljon edistä n. s. alempien luokkien vaurastumista kuin toimenpiteet, jotka tarkoittavat sivistyksen levittämistä kaikkiin kansankerroksiin. Semmoisia toimenpiteitä ovat: yleisen koulu- ja opetusvelvollisuuden säätäminen, alkeisopetuksen maksuttomuus, vapaapaikkojen myöntäminen ylemmissä ammatti- ja oppikouluissa sekä tasa-arvoisuuden edistämiseksi kansakoulun määrääminen yleisen kansalaissivistyksen pohjakouluksi.

Verotuslainsäädännössä on katsottu kohtuuden vaativan, että kunkin on valtiolle suorittaminen veroa siinä suhteessa, kuin hänellä on valtiolaitoksesta hyötyä. Tämän hyödyn täsmällinen määrääminen on ollut hyvin vaikeata, monesti mahdotonta; yleensä on sen kuitenkin arveltu olevan suhteellisen verotettavien varallisuuteen. Käytännössä on kuitenkin tultu huomaamaan, ettei suhteellinen verotus täytä oikeuden vaatimuksia, koska verotuksen vaikuttava *rasitus* ei ole suhteellinen verotetun varallisuuteen, vaan että se raskaammin kohtaa köyhää kuin rikasta. Tämän epäsuhdan poistamiseksi on keksitty n. s. kasvava oli *progressiivinen verotustapa*. Koskapa yhteiskunnalla ei voi

olla tarkoituksena tahallisesti rasittaa köyhempiä jäseniään kovemmin kuin varakkaampiakaan, tuntuu oikeutetulta vaatimukselta, että verotusjärjestelmämme olisi uudestaan perustettava progressiivisen tuloveron perustalle.

Lainsäädännön avulla aikaansaatavien, työväen etua tarkoittavien parannusten joukossa mainittakoon vielä: työajan lyhentäminen ainakin tehdastyöväelle; vapaatunteja koskevan määräyksen lisääminen palkkaussääntöön; kuoletuslainojen suominen sopivien työväen asuntojen rakentamista varten taikka muita toimenpiteitä sellaisen rakennustoiminnan edistämiseksi; tehokas ammattien tarkastajan ynnä terveyspoliisin valvonta käsityöläisverstaissa sekä työväen asunnoissa, y. m., y. m.

Lainsäädännön kanssa rinnakkain, eli oikeammin sen tienraivaajina, tulee ennen kaikkia tapojen kehittyä kansanvaltaisempaan, tasa-arvoisempaan suuntaan. Juurinensa poistettava on etupäässä se perin väärä käsitystapa, että ruumiillinen työ alentaa tekijäänsä. Rehellinen työnteko, olkoon se mitä laatua tahansa, on korotettava kunniaansa. Siinä kohden on meillä vielä äärettömän paljo opittavaa. Jospa ne lukuisat kansalaiset, jotka vuosittain lähtevät valtameren taakse onnensa hakuun, kerran palatessaan levittäisivät isänmaahansa sitä vapaampaa, kansanvaltaisempaa käsitystä, mikä uudessa maailmassa on työn arvosta ja työntekijöistä vallalla!

Maamme aatelilla ei puuttuvan hovielämän tähden ole sitä loistavaa asemaa kuin monessa muussa maassa, sen etevämmyys on ainoastaan paperilla ja suuria rahaylimyksiä on vain harvassa. Vaan n. s. ylempien kansaluokkien suhde alempiin ei siltä ole tasa-arvoisempaa kuin muualla, sillä yhteiskunnallamme on sen sijaan tuntuva virkavaltainen luonne. Tämä virkavaltaisuus tulee näkyviin ihan kaikilla elämän aloilla. Seurustelutavoissa, puvuissa, julkisessa elämässä, kasvatuksessa, kirkollisissa toimituksissa, jopa haudan partaallakin. Jokainen, joka ennakkoluuloitta

tarkastelee elämää ympärillänsä, on tunnustava tämän huomion todeksi.

Syyt tähän ilmiöön ovat moninaiset. Pääsyyksi on kuitenkin katsottava se, että maan virkakieli, joka samalla oli sivityksen välikappaleena, ei ollut se, jota syvissä riveissä käytettiin. Viime aikoina ovat nämä ehdot melkoisesti muuttuneet. Syvien rivien kieli on virallisesti julistettu aikaisemman virkakielen kanssa tasa-arvoiseksi ja vilkas kirjallinen tuotanto on ilmeisenä todistuksena suomenkielisen sivistyksen elinvoipaisuudesta. Virallisesti ovat siis entiset aitaukset ja sulut raivatut tieltä, miksi tavoissa sitten yhä koetetaan pysyttää kiinalaista muuria?

Myönnettävä on, että parannuksia on viime vuosikymmenien kuluessa tässä suhteen tapahtunut ja ne tuntunevat ehkä hyvinkin suurilta niistä, joilla on ollut tilaisuus verrata nykyaikoja vuosisadan alkupuoliskolla vallinneeseen jäykkään ja kopeaan virkavaltaan, mutta paljo on vielä sittenkin parannuksille varaa.

Laajenneen sivistyksen valtakirjalla varustettuina esiintyvät tasa-arvoisuuden vaatimukset nyt entistä suuremmalla ponnella. Eikö ole oikeutta vaatia, että ainakin ne, jotka ovat kirjoittaneet *kansallismielisyyden* tunnussanan lippuunsa, esiintyisivät myöskin *kansanvaltaisuuden* ja *kansanmielisyyden* tienraivaajina?

Helsingissä 10/10 93.

Tekla Hultin.